

АНТОНІНА КОРІНЬ

СОНЯЧНА
ГОЙДАЛКА

Архіпелаг

дружби

АНТОНІНА КОРІНЬ

СОНЯЧНА ГОЙДАЛКА

Вірші. Переспіви та переклади з болгарської,
критика, публіцистика

***Свято дружби в Кіровоградському академічному обласному
музично-драматичному театрі імені М.Л. Кропивницького, 2015***

Кіровоград
Видавець Лисенко В.Ф.
2016

УДК 82-1
ББК 84 (НУКР) 6-5
К-66

Корінь А.М.

К-66 Сонячна гойдалка: Вірші. Переспіви та переклади з болгарської. Критика, публіцистика. – Кіровоград: Видавець – Лисенко В.Ф., 2016 – ??? с.
ISBN 978-617-7197-40-8

У 1987 та в 2015 рр. авторка побувала в Болгарії, про що душа озвалась віршами. Але до того й після вона читає про цю країну гір і морів, сонця, троянд, і винограду та гостинних балканців.

Нині вірші чотирьох десятків болгарських поетів різних поколінь Антоніна Корінь переклала і переспівала українською. Вони наближать до вас Болгарію, куди їдуть туристи з усього світу. І ви можете опинитись серед них, збагатившись перед тим їх духовним скарбом – поезією класиків і сучасників.

Авторка щиро дякує доброчинцям: В. Стафідову, Д.Костовій, І.Андреевій, Д. і Л. Івановим, І. Русеву, Л. Тодоровій, Л. і В. Грачовим за цю книгу – плід творчої співпраці митців українського і болгарського народу.

Літконсультанти: В. Стафідов, Л. Тодорова

Рецензенти:

Комп'ютерний набір: В. Яремчук, І. Андреева, О.Прядко

Обкладинка – Олександр Осадчий

ISBN 978-617-7197-40-8

© Корінь А.М.

© Видавець Лисенко В.Ф., 2016

Корінь (Мельник) Антоніна Михайлівна народилася 6 серпня 1948 року в селі Софіївка Щорського району Чернігівської області, в сім'ї бухгалтера та вчительки. Після закінчення Харківського інституту культури близько 40 років працювала в бібліотеках України та Білорусі, а також в літературно-меморіальному музеї І.К.Тобілевича в Кіровограді, де живе з сім'єю з 1974 року.

Все життя займається громадською діяльністю: журналістикою, творчими об'єднаннями, книговидавництвом і популяризацією поезії земляків. Є членом Національної спілки письменників України, творчих об'єднань «Степ», «Євшан», «Парус», спілки краєзнавців та болгарської общини «Нашите хора», клубу поезії й пісні «Байгород».

Починаючи з 1993 року, видала в Кіровограді, Дрогобичі та Санкт-Петербурзі та Новоукраїнці 24 книги. Це вісім збірок поезії для дорослих читачів, два пісенники, чотири книги для дітей та одинадцять книг перекладів і переспівів – для дорослих і дітей, а також дві книги публіцистики й критики – загальним тиражем близько 20 тисяч примірників. Дві книги в тому числі видані у співавторстві з дочкою Тетяною та сином Олексієм.

Є упорядником альманахів поетів і композиторів Кіровоградщини «Зоря материнства» та віршів бібліотекарів області «Святися, робото», співавтором близько тридцяти альманахів поезії, автором проєктів і редактором двох десятків поетичних збірок земляків-кіровоградців. Лауреатка літературної премії імені Є.Маланюка, краєзнавчої ім.І.Проценка, двічі лауреатка літ конкурсів газети «Роден край». За сприяння розвитку української культури нагороджена медаллю українського козацтва, багатьма грамотами та подяками.

БАГАТОЛЮДНІ СТЕЖКИ СТАЮТЬ ДОРОГАМИ

Антоніна Корінь – перекладач зі стажем. Її палка залюбленість у поезію, постійний голод на неї стали запорукою того, що вона – і неабиякий знавець поезії, і неабиякий її популяризатор. А як найліпше популяризувати іншомовну поезію? Певно ж, перекладами й переспівами, які вона представила вже більш, ніж десятком книг, виданих в Україні та Росії.

Принагідно хочу зауважити, що всім нам ой як бракує знання мов. Але ж, погодьтесь, знавець мови й поет-перекладач в одній особі – явище не таке й масове... А коли йдеться не просто про знавця однієї мови, а про поліглота – то й зовсім унікальне.

Отут і впливає на перший план роль знавців мови, які могли б робити переклади-підрядники, щоб в подальшому ними скористалися поети. Ви скажете, в чому проблема? Є ж комп'ютерний перекладач... Та кожен, хто ним користувався, добре знає: комп'ютерний переклад – чисто механічний, він навіть роди слів перекладає відповідно до слова-оригіналу, а не до мови: якщо в оригіналі: «человек перестал...», то в перекладі буде: «людина перестав». Що ж уже казати про прислів'я, про образні поетичні лексеми?

А для поета впливає ще й проблема співпраці з такими знавцями, а перед тим – проблема їх віднайдення, що в умовах невеликих населених пунктів – справа не проста.

Яким би доречним тут було сприяння відповідних владних і загальнодержавних літературних та видавничих структур у наданні отаким ентузіастам, як Антоніна Корінь доступу до перекладів-підрядників. Бо ж, що там не кажи, переспіви з російської – це копія з копії... І чому там, в Росії, це можуть, а у нас – ні?

А для цього потрібна дуже серйозна, виражена, збалансована, чітко продумана державна політика. Чи є вона? І коли ж вона, врешті, з'явиться? Скажете, а що, такий край – робити переклади?

Світ поезії, як і світ людини, – безмежний. І дотик до будь-якого іншого світу, відмінного від звичного для тебе, – це збагачення, це нові відчуття й емоції, це – пізнання когось, чиеїсь землі, і, водночас, – самопізнання і глибше розуміння свого ж народу через порівняння його з іншими.

В цьому сенсі пропонована робота Антоніни Корінь має велику цінність.

Окрім того, сьогодні, чомусь, на зміну ранішим деклараціям про міжнародну дружбу чи, бодай, взаємоповагу, прийшли гіркі реалії війни, навіть з тими, хто позиціонував себе недавно братом, факти відчуження й ізоляції між вчора дружніми, здавалось, народами. Чи це нормально? Як на мене – ні!

Тому отакі стежечки-переклади, що почнуть топтатись масовим читачем, можуть у ближчому майбутньому стати дорогами дружби.

Вирушаймо по них! Життя таке коротке, щоб його марнувати на протистояння...

**Володимир Яремчук – перший читач,
член Кіровоградського обласного
літературного об'єднання «Степ»**

БОЛГАРСЬКІ МОТИВИ

*Мандруємо
Затих туристський галас.
Вже й ностальгії втихнути б пора.
З Болгарії Вкраїні посміхаюсь
і шлю привіт від Янтри на Ятрань.*

Група українських болгар та болгаролюбців гімном відкриває концерт в День незалежності України в університеті м. Варни, 2015

* * *

Ми в'їхали в село болгарське.
 Кордон братерству не межа.
 І мова схожа, бо – другарська,
 і хата, ніби не чужа.
 Привітне в матері обличчя,
 на ньому усмішка легка
 і вже дитя її – «моміче»,
 щебече в мене на руках.
 Цвіло трояндами подвір'я
 і щось щемке в душі цвіло
 крізь ту краплиночку довір'я,
 що нам дівчатко додало.
 ... З тих пір, як музика органна,
 у серці спомином бринить
 ім'я болгарське «Георґана»
 і щастям виповнена мить.

* * *

Ходили, бігли, мчали, як на крилах,
 та чорна стрічка шлях їм перекрила.
 Чи всі тоді їх знали за життя? –
 Йордана, Йванку, Петка... Некрологи,
 куди не йду. Болять чужі дороги:
 здалось, Болгарія – суцільне співчуття.

Прозове слово й саморобний вірш
 висвітлюють душі людської хащі.
 Читаєш, співчуваєш, навіть віриш:
 жили усякі. А померли кращі...

За нами приїхали

Автобус притомивсь, зітхнув могутнім тілом:
Ну й довго ж я в Албену добиравсь!
Чи відпочили? Чи додому захотіли?
І серце стрепенулося: «Пора!»
На мить юрба туристів розкололася,
підходили й обходили здаля.
А наш хлопчак все порпавсь біля колеса
і грудку в руку взяв – своя ж земля...
Поляки й німці мимо йшли у справах,
приколював на пам'ять гід значки.
Автобус червонів, немов заграва,
а хлопчик грів землею кулачки...

* * *

Албенський ранок. Торжество осонь...
І хоч за етикет сусідка їсть нас поїдом,
та я мовчу – боюсь забути сон,
де я додому їду раннім поїздом.

Перша – Болгарія, друга – Венета

Коли стою на Юмручкалі-Ботеві,
то чую ехо в горах, чи здається?
Звучить лист Христо Ботева з «Радецького»*,
любові повен, волі та скорботи.
«Себе й мене ні в чому не вини ти
й мене до батьківщини не ревнуй.
Як я помру, ти знай це і відчуй:
що ти на місці другому, Венето.
Хай заздрість душу й серце не шкребе:
любив Болгарію, а потім вже тебе».

...На кожнім кроці , кожнім перехресті
любов твоя, Поете, ожива –
в оцих безсмертних осяйних словах.
Спасибі, що лишив їх в спадок, Христо!
Живе твоя Болгарія любов'ю
Живе і рідне місто – Калофер.
Хто окропив свободу й щастя кров'ю, -
безсмертний, бо в поезії не вмер.

30.03.2015

*Назва австрійського пароплава, на якому повстанський загін Х. Ботева переправився в 1876 році з Румунії до Болгарії , щоб надати допомогу повстанцям.

Честита баба Марта!

(пісня про болгарське свято – 1 березня)

У Кана Аспаруха аж четверо братів,
а сестронька – Калинонька – єдина у житті.
Їх кожного з Болгарії стежина повела,
у дружню родиноньку розлученька прийшла.

Приспів:

Червоно-білі китиці даруйте по весні,
нехай любов засвітиться в житті, а не вві сні,
весні стежина стелиться – час розквіту прийшов!
В Болгарії – мартеніци, в Молдові – марцишор!

А вдома залишилася одна сумна сестра.
Брати всі зажурилися – зустрітись би пора.
І тут болгарську ластівку побачив Аспарух,
сказала йому ластівка, ледь перевівши дух,

що зна вона Калину, яку так любить брат,
і знає всю родину, де батько їм Кубрат.
Три дні й три ночі ластівка летіла в білий світ,
Сестрі від Аспаруха передала привіт.

Приспів:

Червоно-білі китиці даруйте по весні,
нехай любов засвітиться в житті, а не вві сні,
весні стежина стелиться – час розквіту прийшов!
В Болгарії – мартеніци, в Молдові – марцишор!

Калина так зраділа, три квіточки взяла,
червоною і білою нитками їх сплела.
Та й прив'язала ластівці до лапоньки букет –
привіт від Аспаруха – такий був «Інтернет».

І щоб не забували ми про предків славний дух,
весни приход відзначити велів Кан Аспарух.
Не казка, а реальність це, не вигадка, не сні,
відтоді вся Болгарія святкує день весни.

Приспів:

Червоно-білі китиці даруйте по весні,
нехай любов засвітиться в житті, а не вві сні.
Тікай, зима, вже березень у гостоньки прийшов.
В Болгарії – мартеніци, в Молдові – марцишор!

Про шлях до меценатства

Я с этой книгой к консулу пришла,
на меценатство намекнув таким манером,
– Во сколько обойдутся все дела?
– Да Боже мой, всего пятьсот лишь евро!

– Да это ж ерунда! – мне консул отвечал.
Я замерла: в карман полез он за надеждой зыбкой...
– Общение – начало всех начал! –
И консул вынул из кармана мне... «визитку».

Футбол по-болгарськи

Так, у болгар ще є чимало сили.
Ще їх футбольний біс під ребра коле.
Добряче випили ракійки, закусили
й... програли дітям матч в тутешній школі.

*с. Перещепино –
м. Нові Санжари на Полтавщині*

Аве Марія!

Поетові Володимире Стафідову

Що ж, мама хвора. та жива!
Радійте вдвох: яке це щастя!
Не з кожним це бува й нечасто,
як і закохані слова.
Ще можеш руку їй погладить,
подарувати мамі мрію,
ще й білий кінь не впрігся в глабці*...
Аве Марія!

Забудь, що мама – відлетить
й дітей колись позве у вирій.
Над нею кожну мить тремти,
в розлуку вічну не увіруй.
Хоч линуть з неба голоси
і ангели десь тут витають,

допоки ще не відлітає,
прощення в мамі попроси.
За все, чого ти не зробив,
за те, що гнувся чи й ламався,
що був причиною журби,
не часто мамі посміхався.
Матуся – й зірка, і свіча,
всім нам крізь темряву зоріє.
Ще погляд мамин не процах,
що світить нам, ще нас він гріє.
Аве Марія!

*Глабці – санки (за повір'ям, білий кінь везе покійників на небеса)

Чи є в тобі болгарська кров?

(фольктрактат про прикмети)

*Жителям болгарських сіл
України присвячую.*

Якщо грім почув ти в січні,
урожаю не чекай.
Якщо в березні він гримне, –
буде добрий урожай.

* * *

Вбачиш: круг прикрасив місяць, –
холод жди чи сніговицю.

* * *

Якщо холод дме зі сходу, –
на покращення погоди.
А як з заходу подме,
жди погіршення в момент.

* * *

На Іллю якщо гримить,
грім горіхи спорожнить.
Коли Петків день прийде,
крапка осені буде.

* * *

В червні – рівнодення літне –
свято для дівчаток рідне.
В листя вдягнуться та й будуть
ловить в лузі пиперуду.*
Буде цілий довгий день
повен радості й пісень.

* * *

Жабу вбити – гріх тяжкий.
Не вбивайте також змій.
Жаба – це не просто трутень –
чистить воду від отрути.
За рятунок жаби від змії
Бог простить гріхи твої.

* * *

Всі-усі любіть вужів,
покровитель він корів.
Як не вділите любов'ю,
ті почнуть доїтись кров'ю.
А хто раптом вб'є вужа,
в тих худобу смерть вража.

* болг. – червоний метелик

Знає кожен: ти і я,
де живе Стара Змія.
І вночі, й посеред дня
все вона охороня:
і джерела, і дерева,
стереже змія ця ревно
й всі місциночки малі, –
не женіть ви змій з землі.
Хто вбивати їх привикне,
в того все навколо зникне.
Жінка, чоловік, дитинка
в домі цю любіть тваринку:
молочко їй наливайте.
каравайчик випікайте.

* * *

Гляньте: в небі білий лет,
це – лелечий Інтернет.
З нашої – в чужі країни
все летять й летять новини.
Всі лелеченьків чекайте,
з ними й дощик виглядайте.
Якщо в спразі вся земля,
піде дощик на поля.

* * *

Не живіть в біді й тривозі.
Не спілкуйтесь на порозі.
Гостя там не зустрічайте,
а тим більш – не проводжайте.

* * *

В новосілля славний день
в хату хай старий зайде.
Цей старійшина – дідусь
принесе в дім щастя дух.

* * *

В карти й гороскопи давні,
в ворожіння та в гадання
вірить у все це народ
й жде від віри нагород.
Якщо любі й вам ці казки,
Значить, є в вас кров болгарська!
В цьому всьому щось та є.
Хай добра вам Бог дає!

* * *

Якщо це знаєш ти
і через це пройшов,
відчуй: тече в тобі
болгарська кров!

Нестінарський танець

Сліпий! Ти не бачиш
цього нестінарського танцю!
Під музику відер, каструль
і оркестру із сап та лопат,
мій пане-товаришу,
княже-вельможе, на тацю
для тебе он подано –
шах мій чи мат мій, чи пат?
А я все танцюю...

Бокали дзвенять і співають.
Немов на кориді завмерла невситна юрба.
Підोшвами голими сором і горе спиваю...
Дивується натовп: і як вона може, ти ба?
А Бог його знає, то, може,
здається, що – можу?
А потім – мотатиму сльози,
як пряжу мотають в клубки.
Клубочком до горла
тобі підкочуся, вельможо,
ковтни його так,
як ковтнув ці пекучі роки.
...А я все танцюю...
Не чую нічого й не бачу.
Вмовляю себе й закликаю
на грані екстазу – плачу,
що я – нестінарка
і що оцю долю гарячу
нікому не збуду,
не дам з-під поли
і аби кому, – не доручу!

Казочка про болгарських дельфінів

Є на морі в місті Варні
Дельфсадочок дуже гарний.
Там не жінка, не дівчина
Вихователька – Дельфіна.
Вихователь – теж Дельфін.
В дельфсадку – директор він.
Вчать дельфіни дельфіняток:
– Берег моря – це початок
Превеликої Землі, –

Не пливить туди, малі!
 Де каміння та пісок,
 То не наш вже дитсадок.
 – Ну, а наш садочок де?
 – Дельфсадок наш в Чорнім морі,
 Бавтесь, дітки, на просторі!
 В Чорнім морі радо грайте,
 І туристів звеселяйте!
 Та слухняні й дуже гарні
 Дельфінятка з міста Варни
 Просять маму й просять тата:
 Ну пустіть, де дельфінята!
 Раптом вчули бас густий
 (То Нептун озвався з води):
 Добре що вас не пускають, –
 Хвостики повиростають,
 Будуть вже у мами й татка
 Не дітки, а дельфінятка!
 Гляньте: в славнім місті Варні
 Й діти, й дельфінята гарні!

Аз те обичем*

Хотіла б знати я, чи ще люблю,
 Чи здатна ще від щастя бути хмільна?
Я на чужих весіллях веселюсь,
 За молодих на щастя п'ю до дна.
 Хай солодко вони переживуть
 Таке правдиво-перспективне «Гірко»!
 Я ж обійду жаринки й бите скло, –
 Бо ж нестінарський танець не створити...
 Комуś на клітку золоту везло,
 Комуś – на борщ в помийному кориті.

Дивлюсь у світ з Балкан, з болгарських площ:
Таке цікаве всичко** ще у світі!
Астроложе болгарський, напророч,
Що я ще зможу й буду ще любити!

м.Варна

* болг. – я тебе кохаю

**болг. – все

* * *

Ось–ось вже зникне Україна у вікні.
...Чому солодший роден край на чужині?
Чому в болгарськiм парку, де троянди,
Що обнімають дальній берег Янтри,
Ятрань мені ввижається й Ташлик
І поїзда над ним прощальний крик?
(А вже болгарський навкруги «єзик»).
Та в вухах ще « вкраїнський» голос Ярда, –
Мисливський пес за другом, знай, біжить,
Щоб знов на полювання поспішить.
...Чомусь ніжнішає давно черства душа,
Як за кордоном повезе пожить.
... Воюють вдома Україна і Росія.
А тут – блука над морем ностальгія.
Близька, весела й дружня чужина,
Де всі питають: «Як?! У вас – війна?»
Тут руку дружби від зорі і до зорі
Нам простягають всичко другарі.

На болгарському ювілеї

О джазе! Не роздмухуй цю золу,
бо спалахне чуже багаття знову!
Шепоче саксофон: -Ні, не цілуй!

Бо як же завтра жити без любові?
 Ти недалечко – не за сотні верст,
 та я твої пісні так рідко чую.
 Вино чи музику ллє в келихи оркестр?
 – Ну, не цілуй! – прохає. Не цілую.
 Чужі усмішки, руки і пісні...
 Мене розлука сумом огортає.
 In vino veritas? Так, істина – в вині.
 Тебе, як істину, я все життя чекаю.
 – Не обнімай! Що завтра скажуть люди?
 Спокусник-саксофон: – Цілуй –
 і будь-що буде!

м. Дніпро

ПЕРЕСПІВИ І ПЕРЕКЛАДИ КЛАСИЧНОЇ І СУЧАСНОЇ БОЛГАРСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

*«Знайди слова, щоб
ожила душа в речах
бездушних...»*

Ліана Даскалова

***У клубі авторської пісні й поезії «Байгород»
часто звучить болгарська поезія й пісня.
Обласний художній музей, 2015***

Єлисавета Багряна

Книга

Ти з болем вкладаєш сюди все, чим дишеш,
свій спокій щасливий у жертву даєш залюбки,
життя й свої мрії у книзі своїй ти опишеш.
І вже після цього засвічують можна свічки.
Невинно осуджений, ти бадьоришся над нею,
та полум'я свіч обпалило вже риси твої.
І стане ця книга і долею, і зорею...
Читатиме людство і душу, і серце твої?

А може, ліниво на сон хтось її погортає
за хвилику до того як мирно в постелі заснуть,
і крізь дрімоту ще солодко так позітхає: -
Оце була доля! Це справді заслужена путь!

Веселин Андреев

Роздум

Любов – вибухівкою в серці живе.
Каміння може вона спопелить.
А ти ж насправді прагнеш творить,
творити щасливе життя нове.

Але немає на це в тебе прав.
Діти розстріляні, села – в диму.
Ворог чатує скрізь. Вбитий брат.
Смерть сіє ворог і тьму.
Весь цей юності нашої дим
ненависть спопелила.
... А як же інакше ми захистим
все, що душі нашої миле?

Божидар Божилов

Хаос

Що є любов? І темрява, і світло.
Тут – сто початків, мертві в ній слова.
Хоч прокляла мене ти перед світом,
в очах твоїх любов іще жива.

Складні й незрозумілі почуття.
Вершина й прірва. Поруч пекло й рай.
Ні пристрасть, ні мистецтво, ні життя
нагородить не в силі й покарати.

То втаємничена, то одкровенна,
то очі закрива, то позира з-під вій...
Будь проклята! Ні, будь благословенна...
Благословення їй! Прокляття їй!..

Поетичне мистецтво

*... Лиш той поет, хто, сам відчувши владу,
зуміє вірно описати цю принаду.*

Буало

Буало, ти, нарешті, мені пояснив.
Тепер я вже все розумію.
А досі не міг я ніяк здогадатись,
чому називають когось там поетом,
і ще менше,
чому це вважають,
що, можливо, і я...

Я-то завжди закоханий
в свою молодість, в свої ідеї,

в листя дерев і у ночі квітневі,
в дівчат і обов'язок.

І ось уже стільки років закоханий в тебе,
пристрасть моя і зневаго.
Я не знаю, як пишуться вірші.
Я ними живу.

Христо Ботев **Патріот**

Патріот, віддасть він душу
за науку, за свободу:
та пожертвує душею
не своєю, а народу.

Творить він добро за гроші –
це завжди йому приємно.
Так, людина він хороша –
просто душу продає він.

Він – християнин смиренний,
молиться під образами.
До обідні він приходить,
щоб поторгувати в храмі.

Так, людина він хороша.
Жінку під заклад здає він.
Він болгарин з добрим серцем,
з бідним людом милосердний.
Та не він братів годує,
а його – брати і сестри.

Творить він добро за гроші.
Мріє він пройти до раю.
Так, людина він хороша...
Просто сам себе зжирає.

Димитр Бояджієв

Наступить день

Наступить день народу торжества.
Наступить день, і наші божества –
добро і правда – зацарюють свято
у нас і оживе наш рідний край,
де брат злостиво убиває брата,
де кров і сльози ллються через край.
Але до цього щастя щоб прийти,
зміцни свій дух, в путі не втомлюйся ти.

Нікола Вапцаров

Кочегароінтелігентська

Сонно стогнуть рейки серед ночі.
Втома кості ломить і пече.
Хтось десь там зітхає: «Не діждусь я!»
Ні, діждусь я! Світ – моє плече!

Місце у житті моє відоме.
Дарма я його не віддаю.
І помру, як трудівник, я чесно
за свободу і за хліб в бою!

Іван Вазов

Два буки

Я бачив у лісі в обіймах два буки.
Здавалось, їх зблизив бажання вогонь, –
неначе закохані, мовчки, без звуку,
пили вони соки один з одного.

О буки! Які ви в любові надійні!
Ви ділите радість і горе навпіл.
Гроза вас не вирве із кріпких обіймів.
І смерть не посміє крутитись довкіл.

Завидна ця доля й любов безкінечна,
що скріплена силою здружених уз...
Та що цю любов піднесло аж у вічність
і що так зміцнило міцний цей союз?

Що тут допомогло: чаклування, вінчання,
чи пристрасні клятви? Хто скаже мені?
Зневажливо буки схилились в мовчанні,
гілки лиш тісніше сплелись в вишині.

Дора Габє

* * *

У сутінки закуталосся море.
Не бачачи нічого, відчуваю:
моргає здалеку маяк на Каліакрі.
Приморський тихий вечір.
День кінчається? День чи життя?
Це у сутінках море невидиме
поглинає весь світ і в собі його розчиняє.
Та маяк спалахне, наполохавши темряву,

й все оживе! Гарна гра яка!
Ніби прекрасна репетиція:
спостерігаєш, як вмираєш знов.
І як народжуєшся.

Александр Геров

Голуби

Голубка вранці не злетіла,
раптово вмерла уночі.
Я в руку взяв маленьке тіло, –
нема в нім від життя ключів.

А голубок у зграї звився
полетів під небеса,
і крильцями об хмари бився,
немов вмирав і воскресав.

А потім у вузькій щілині
він мучився і сумував.
То вуркотів, то на хвилину
у чорнім горі замовкав.

В тім вуркотінні – стільки всього:
інстинкту зберегти свій спів,
інстинкту щастя молодого
й любові. Все я зрозумів.

Його страждання зір відкрили:
лиш, люблячи, ми йдем у бій.
А в горі нас не підіймають крила.
бо довго тягнеться наш біль.

Літературне свято

Дітьми був зал заповнений по вінця –
гудіння, шепіт – із усіх боків.
Я задивився на дитячі лиця –
й мені відкрили тайну малюки.

Я в них свої чуття зміг перелити,
і враз озвався в мені такий секрет,
яким уміють володіти діти –
я зрозумів: душа моя не вмере.

До Всесвіту схиляючись в поклони,
чим далі, тим сильнішим я стаю.
Ні, я не щезну у земному лоні,
якщо я тіло й душу віддаю.

Сіє місяць в центрі небозводу,
і діти, й гори – все болгарським є.
В безсмертному поєднанні природи
таємну мить любов нам віддає..

Іван Давидков

Жив-був художник

Жив-був художник. Трохи дивак.
Дорослі так думали. Ми ж, хлоп'ята,
ходили за ним й сліdkували, як
він під картинами йшов горбато.

До милої пристані плив художник,
де хвилі горбів здійснялись перед ним.
Тут, ніби якір, він ставив триножник
і радився з жайворонком польовим.

В сорочках спітнілих дружно йшли орачі,
валилися борозни – за валом вал,
він своїм пензлем хмари заорював,
щедро у небі зірки засівав.

Кутаючись у якийсь там старенький шарф,
ставав він піснею жайвора гордою.
Примружившись, він дерева до себе звав
і ті на полотні пускали корені...

А потім слідами босоногих людей,
він, ноги тягнучи, повертався додому:
нелегко тягати з собою весь день
хмари та дерева, горби та втому.

Зимою в нього пітніло вікно.
Не приходили в холод друзі.
Тоді він сонцем прикрашав полотно,
у дерев щоб не змерзли руки.

Звідки сонце він брав в небеса ошатні?
Тьма. Бурульки від вітру дзвенять без кінця.
Мабуть, приносив він їх у шапці,
як хлоп'ята змерзлого в снігу горобця.

Для себе такі не збирають добра вагон,
радість іншим дарують, як сенс життя.
Диваки не зникають, розводять вогонь,
до якого зігрітись прийде майбуття.

Живуть такі у постійнім безсонні,
клюють по зернятку, мовчки нас гріють,
лишаючи в холоді власні сузір'я й сонце.
Люди практичні практично їх не розуміють.

Як я вперше відчув поезію

В ту осінь все дощило і дощило.
 Гончар по вулиці товар віз непримхливий,
 та варт було йому лишень спинитись
 на бруку десь, впритул до тротуару,
 як вже жінки злітались, ніби птиці,
 на блиск його веселого товару.
 І ці жінки, закутані, в калошах,
 забувши про свою нелегку долю,
 все рахували на долоні гроші,
 зерном платили, міркою квасолі.
 А той гончар – над дерев'яним бортом –
 вручав їм сотню сонць й пісень пташиних
 і від'їжджав... За ближнім поворотом
 жінки ще бачили його худющу спину.
 Він віддалявся – печально-темнолиций.
 Лишалась тільки усмішка з-під вуса.
 А тут – всього за мірочку пшениці –
 кипіла осінь піснею стоусто...
 Співали ті берковські диво-глеки.
 Я відчував. Як світ в них свіжо дише.
 І ріс в мені якийсь мотив далекий, –
 Душа й тепер його в собі колише.

Ліана Даскалова

Мама

Двадцять років я чую це заповітне слово «мати»,
 цей ореол принесли мені мої дітлахи.
 Двадцять років я вже королева, що має кохати
 це королівство дітей, що в мені, та, як світ, навкруги.

Перший крок вчетверте в життя я із кожним ступаю,
з першим словом вчетверте виходжу я знов за поріг.
Учениця погана, вчетверте за парту сідаю
і, щасливо всміхаючись, в школу ходжу кожен рік.

Учетверте життя моє знов починається й знову.
Учетверте в подушку синочок мій тихо сопе...
Відлітаю кудись, їду знов до вокзалу нічного.
Моя юність вчетверте повториться, знаю, тепер.

Їхні ніжки болять, я лікую, собою їх грію,
мені боляче також, як сум у їх вічках гуля.
Якщо станем колись ми у небі далеким сузір'ям,
спільним іменем нас назови, о любима Земля!

Мої діти! Яке ж ви високе ім'я мені дали!
«Мама!» Меркне від нього відзнак всіх емаль.
Я готова завжди захистить вас від горя й страждан-
ня,
щоб у ваші серця не знаходила стежку печаль!

Поезія

Знайди слова, щоб ожила душа в речах бездушних,
щоб вони живими стали, щоб звуки струменіли,
як ріка, і ритми мови потекли в ній далі.
Змішай говірок часточки в реакторі бездоннім,
схились над несподіваними для тебе зв'язками
і слово бомбардуй потоком рим електронних,
розірви його дружбу з шаблонними геть словами.
Перебори вульгарність в якій потонула вулиця,
жаргон салонів і примітив дрімотних сіл

і очисти слово, яке від банальностей нітється,
 від лушпайок очисти всіх, хто пише довкіл.
 І там, де був атомний хаос і безсистемна складність,
 встане твій мовний Всесвіт багатотемний,
 тоді ти почнеш будувати те,
 що постійно руйнується – самопорядок.
 Слідкуватимеш навіть за тим, щоб твоє кожне «о»
 не порожнім нулем заснуло, а заряджалось,
 немов рушниці дуло.
 Хай на полях сторінок дише кисень!
 Хай закохані попарно рядочки сходяться,
 хай колисочка ритму народжує пісню.
 Хай строфи, подібні до літніх хмарок,
 лиш торкни, дивом вибухнуть дивним.
 Щоб рядки шикувались в шеренги і досягли висот!
 Хай будова росте, це небачене диво!
 Та лиш крок помилковий –
 впаде враз готова споруда.
 Бо фундамент – пісок: тільки щось там не так,
 і пісок потече, і померкне усе, що блищить,
 бо ж і блиск бува зайвим, бо й сенс мови,
 тобою віднайдений, не у тім, щоб блищати,
 а щоб істину передавать...

Дамян Дамянов

Коротка пісня в довгу ніч

Світ проковтнула мла, а вітер різко
 хурделить снігом, хату замело.
 Моє віконце розлетілось з тріском,
 розбилось, ніби в серці гостре скло...
 Всю ніч моя не гасне сигарета...
 З ким ти в цю хугу, в сніговім диму?

...Нехай ти будеш іншим кимсь зігріта,
бо ляхно в ніч такому лишатись самому!..

Георгій Джагаров

Розлука

Все скінчилося вмить біля скутої льодом ріки.
Ти – гордячка, жорстока, твереза.
Закінчилась любов – дві замерзлі руки
і два ока, немов два леза.
В лихоманці я щось шепочу.
Сніг пухнастий мене не радує.
Йду ображений, сніг цей топчу,
під твоїми згинаючись ранами.
Сніг іде. Замітає дахи і поріг.
Сніг іде... Хурделиця чортова!
Ну, куди мені йти? Стільки білих доріг!
А дорога до тебе – чорна!

Блага Димитрова

Бути жінкою

Бути жінкою – так боляче...
Дівчинкою стати – боляче,
коханою стати – боляче,
а матір'ю – як боляче!
Та як перенести біль такої жінки,
яка не пізнала жодного з названих болів?

Батьківщина

Невелика моя батьківщина,
жменька маленьких просторів,
окрайці пасовищ строкатих,

клубочки порід гірських.
 Та спробуй ти їх розгорнути,
 розплутати обережно –
 нитку за ниткою, смуги глибоких борозен,
 пасма високих вершин, вервечку низин,
 рану за раною, квітку за квіткою,
 стогін за стогоном, біль за болем,
 пісню за піснею, мрію за мрією.
 І тоді ти побачиш,
 яка ж бо велика й безкрайня
 моя мала батьківщина,
 мила моя батьківщина,
 гроно просторів малих.

Добри Жотев
Майже казка

Я якось на горищі поговорив з совою.
 Почув її претензії: «Ку-гу! Не розумію,
 за що ви, тобто люди з царем премудрим вашим
 й всіма його придворними не любите мене?
 Ку-гу! Вас як послухать – то грішна я й брехлива,
 ще й зла й тому подібне. Ну, а яка насправді?
 Я тільки, щоб всі чули, кричу про факт печальний,
 що тут ось, на горищі, мишей зібралось – жах!»
 Я підморгнув їй. бідній, схилився до неї ближче
 й прошепотів по-дружньому:
 «Даремно, щоб всі чули,
 кричиш про факт печальний,
 що тут ось, на горищі, мишей зібралось жах!»
 «Ку-гу! Ку-гу! Я зрозуміла», – сова теж підморгнула
 і знову закутукала так, щоб усі почули,
 що тут ось, на горищі, не пахне навіть мишами,

що рідкістю музейною ті миші є давно.
Тут позбігались люди з царем премудрим їхнім
та з усіма придворними і екстрено поставили
біля сови підсилювач, щоб голосно звучали
новини гарні ці...
І трьохкімнатну клітку сова уже одержала,
а ще дали їй дачу, а також гвинтокрил,
аби-то власні крильця сова вже економила.
І, самовдосконалюючись, сова – ку-гу – все радісніш
все голосніш кричала,
що там десь, на горищі, ні духу вже мишиного,
ані самих горищ!
P.S. Будь ласочка, пробачте,
я просто обдурих вас, бо як же вийшла б казка?..
Нічого-то такого сові не говорив я.
Але, якщо й сказав би, – сова, – я певен в цьому
мене би не послухалась.
Адже вона – сова таки, тобто така пташина,
якій сам Бог призначив кричати, щоб всі чули,
що на горищі затхлому мишей – повним-повнісінько!
А інша інформація іде від інших пташечок,
живуть що і витьохкують...

Сповідь

Роздати всього себе,
роздати й не бажати
собі щось зекономить.
Адже все, що сьогодні
в собі я знайшов
чи відкрив, – все це завтра
приречене буде на гибель.
Не віддане мною, не збережеться –

розтане, неначе сніжинка
 десь на долонечці дня.
 Не бійся ж! Припади до джерела вустами.
 Невипита волога втікає,
 повертаючись у тему, в земні глибини.
 Не бійся! Джерело я, що багатьох поїло,
 та хвилі тут – у русі,
 і кожен сплеск – єдиний,
 ковточок кожен – чистий.
 Роздам себе до краплі.
 А стане сухо в серці –
 до спокою у владу,
 у безкінечну вічність
 смиренно я вступаю.

Младен Ісаєв

Побачення

Клацнув замок і увійшло їх троє –
 сонце, сторож, дитина.
 -Татку! – улюблена донька з тобою.
 -Татку! – і сльози в очах невинних.
 В лоб тебе цілують дві малинки,
 дві рученьки гладять рідні.
 Ось хто кожною тепер кровинкою
 пам'ятатиме, бо ти їй потрібен.
 ...Клацнув замок, і всі троє зникли:
 сонце сторож, дитинка.
 А на лобі, мов ясна зірка,
 горить дитяча сльозинка.

Крум Кюлявков

Прощання

Мій шлях – на Балкани. Як знати,
де слатись моїм там слідам?
Але у бою з ворогами
задарма життя не віддам.
Віддам я життя своє миле
Вітчизні, – я нею живу.
Ну що ж, якщо замість могили
мене похоронять в рову?
Не плач, не терзайся, дівчино,
за серцем моїм не горюй,
де будеш, там стань на коліна
і землю мою поцілуй.

Павел Матев

Старий Ейнштейн колись заповідав
втікати від чудотворного, що заважає
побачити страшні пружини світу,
зв'язки його взаємних протиріч;
втікати від очевидного,
яке приховує від ока справжній зміст речей
і прирікає нас на сліпоту
і відлучає нас від осягання тайни радіацій;
втікати від повсякденного,
що позбавляє сонцесходів
і сонцезаходів,
ліричних серцежавмирань
і дару бути мислителем,
відкривачем, безбожником,
романтиком розуму й пристрасті...
Художники – це справжні втікачі!

Та прапор в їх руках не білий,
а геть червоний, розгорається
як творчий вічності вогонь.

Димитр Методієв
Відкриття світу

Мій син починає ходити.
Сам! Спотикаючись, падає
просто на рівному місці –
просто від страху. І плаче.
А я піднімаю його й кажу перебільшено строго:
«Ось тобі! Що? Так і треба!»
Це так – батьку! Що ви на це скажете?
І своє знову гне. Йде, розставивши руки.
Мій син вже навчився ходити.
Виріс уже, та ще й як!
Сам відкриває всі двері
і безстрашно кімнатами тупає,
чим лякає всю нашу родину.
Бо хапає й жбурляє тарілку!
Гух! Від неї – одні черепки!
Йї черепки від платівки!
А от книга – морока! – не б'ється!
Зате рветься вона, та ще й як!
Мій синок пізнає всенький світ.
Крутить радіо аж до упору
і втіка від звіриного рику,
що лежав собі в тихій коробці.
Весь блідий, визирає з кутка,
та як тільки ми вимкнем,
знов долонька його ручку радіо крутить!
Разів десять чи двадцять, до тих крутить пір,

поки вперте це радіо не навчиться вмикатись!
Тепер вони – друзі.
А ось з пічкою – так і не стали:
ненадійна подружка – теплом поманила,
а тоді ж бо сама і вкусила!
Син не любить таких, як ця пічка, підступних.
Підозріло десь рипнули двері, –
мій синочок навшпиньки стає.
Ми в тривозі! Це що знов замислив?!
Хором лаєм його: «Не бери сірники в рот!
Не смикай за шнур!
Поклади олівець!
Злазь-но звідти! Не лізь-бо туди!»
І по ручках – лясь-лясь його!
По допитливих ручках рішучих!
Він сміється – і тягне їх знову.
Син ридає – і тягне їх знову.
Він – з обіймів – і ходу, бігом!

Звідти, де можна, туди, де не можна,
але ж де – цікаво!
І тільки бабуса, моя славна мама,
його береже та, знай, ходить за ним
з кімнати в кімнату та все з місця на місце.
І все йому каже щось, все з ним говорить.
Мов з дорослим, із рівнею ніби.
Мені ж, як малому, все тихо пояснює:
-Ось так і ростуть, синку, діти!
Тільки так і ростуть...

Стоян Михайловський

Пугач і Світлячок

У ніч глуху, неначе нічнийок,
між квітів і трави світився Світлячок.
(Жаль, доленька сумна йому далась!)
Помітив Пугач Світлячка, за ним погнався
і в хижі пазурі вхопив.
«Що я тобі зробив?!»
«А ти не здогадався? Ти заважав!»
«А чим?»
«Так ти ж світив!»
Ясним був вирок. Суд не поважав
тих, що освітлюють світи.
Наш Світлячок погас,
у потойбічний світ переселився...
Точніше кажучи, щоб вдовольнити вас,
він в пупі Пугача, бідненький, опинився.

Станка Пенчева

Освідчення

Я найщасливіша жінка на світі.
Ніщо мене в світі не обійшло:
ні смерть, ні материнство,
ні розлука з набридлим домом,
ні те, що так пізно прийшло –
зустріч з тобою – єдиний.

Я працювала, ніби киркою,
втомам мне діставала,
та я ходила ходою такою,
наче у небо злітала.

Вдруге народження пережила,
здалеку – знов я додому прийшла.
Господа чую благословення,
тихе й болюче прощення.

То сміюсь так, що всі обертаються,
то звірятком в глибоку нірку
серце моє так надовго ховається:
солодко серцю й гірко.

Болем й добром моє серце наповнене,
ні сліз, ані співу воно не забуде.
Але не кажу я: «Доволі з мене».
Що ж іще в світі зі мною буде?
Найщасливіша я жінка на світі.

Валерій Петров
Добрі вісті

Листа прочитав я й, повірте,
прийшло в душу світло й тепло.
Дивлюся на штамп на конверті:
чи довго це диво ішло?

Виходить, як я безуспішно
журился, сумував день при дні,
цей добрий листочок поспішно
уже десь писався мені.

Здається нам іноді, людям,
що світлу крізь тьму не злетіть.
Давайте журитись не будем –
уже добрі вісті – в путі!

Мир

Я написати замислив, ранком сонячним вийшовши з дому,
 Як треба мир усім людям – мені, сусідам,
 народу простому.
 Та нічого не вийшло, ні слова. Завдяки тій причині,
 Що в той час небеса засвітились зверхсині.
 Потім хтось крикнув у домі: «Мак розпустився. Диво!».
 (Хоча цього всі ми чекали щодня терпеливо).
 Паломництво почалось, як в Мекку, до маку...
 Коли ж уляглося це все і я розстелив папір,
 Долинув із вулиці шум – там про футбол сперечались.
 І я захотів узнати, який же рахунок матчу.
 Потім група робочих, перш ніж іти до столовки,
 Зайшла у наш двір, – умитися з– під колонки.
 -Ми не завадили Вам? – і я відповів робочим:
 -Що ви, звичайно, ні. Я все вже зробив охоче...
 А я і не починав. Та тут я все ж таки взявся.
 А в домі напроти скрипаль також до скрипки приклався.
 Такий пасаж. А у дочки – коклюш, ось уже місяць.
 І ось на вулиці, чую, кашляє хор ровесниць,
 Яким вона не зуміла підказати щось розумніше,
 Ніж прикинутись хворими й зайняти в квартирі нішу.
 Тож довелось залучить красномовство,
 добре, що хоч – не силу,
 Щоб щодо здоров'я стало всім все зрозумілим.
 Потім спустилась дружина – полоть під вікном газончик,
 І в дім затягнув я знову стіл, табуретку, зошит.
 Ось так не зумів написати я, сповнений різних ідей,
 Яке то велике значення має мир для людей.

Японський фільм

Вона і він. Удвох в пустелю
тягають воду ніч і день.
От і весь фільм. Хоча б веселий!
Старе нудьгує й молоде.

Ось жінка кинула ту воду,
лежить і схлипує назло.
Сміється в залі півнароду,
що з фільмом їм не повезло.

Чого нам треба? Ради – зради?
Душа голіша за пустель.
І якщо так, чого заради
робить важливе чи пусте?

Та раптом жінка та з екрану
встає похмуро і мовчком,
знов полива безперестану
город – черпак за черпаком.

До виходу всі пруть юрбою,
плюються дружно на ходу.
А нам – йти знову за водою
для зрошення таких ось душ.

Христо Радевський
Каштан-первоцвіт

Є в нас каштан. Нікому він не пара.
 Дивуючи весь пішохідний світ,
 поміж дерев на Руському бульварі
 щороку першим викидає цвіт.

Хто каже, що під ним – гарячі води,
 від них, мовляв, і гріється кора,
 хто каже, що він – ранньої породи,
 сигналить нам, що вже цвісти пора.

І хто правий? Я сам того не знаю.
 Чому цвіте він першим із усіх?
 Він дорогий, як перший вісник маю,
 зелених днів, мелодій молодих.

Не жде він від садівника інструкцій,
 свічками в небо перший він летить.
 Сміливця перед холодом не трусить.
 хоч іній може листя обпалить.

Він знає, що пора цвітіння – поруч,
 що жде бульвар, і сквер, і парк, і сад.
 Він не співа, у риму не говорить,
 та може мовчки приклад показати!

Корінь

Що ти значиш для мене – земля
з милим іменем цим – Болгарія?
Ніби дощ твій, іду крізь поля,
ніби день твій спекотний, згораю.

Я на глині й камінні зростав
в літню спеку й морози давні,
я прямим, як дуби твої, став,
як джерела твої – життедайним.

Шум вітрів наді мною стоїть,
дух лісів і полів в їх долонях.
В душу дивляться очі твої,
відчуваю себе в твоїм лоні.

Чи багато у тебе кутків,
де б ворожий не був колись воїн?
Де я можу знайти земляків,
не проткнутих мечем чи стрілою?

Кожен твій землероб завжди грав
роль значну в історичній цій драмі,
йшов за плугом чи спав-спочивав –
завжди зброю він мав під руками.

Так, в крові – і до наших аж днів
йшла твоя, повна гроз, історія.
Все життя нею хворий, бо в ній –
мій живучий, болгарський мій корінь.

Іван Радоев

Болгарин

Коли прийде весна,
він береться за землю,
як колись, так і нині.
Коли літо прийде –
йдіть дивитись на нього в долині.
Коли прийде зима,
немов дзвін, піднімає він чашу...
А коли прийде ворог?
Спитайте наші Балкани.

Асен Разцветников

* * *

Бідний і наївний Дон-Кіхот,
він боротись мріяв за народ.
В латах він, зі сріберним мечем,
серце рицаря співає під плащем.
Він зустрів серед діброви стан,
де намети ставив караван.
В бідолахи серденько болить:
вирішив з полону слуг звільнить.
Він поцілував свій хрест святий
і сміливо ринувся у бій.
Слуги ж, що служили тій орді,
й на нього кинулись тоді!
Злом і люття в Дон-Кіхота дме,
і юрба зламала його меч –
і розбила серце золоте.

Богомил Райнов

Білі вірші

(уришок)

– Чого не пишеш білих віршів? – пита товариш.
– Чого ти білих віршів не любиш? –
запитує інший.

Ох, цей білий вірш! Як нахабно й зухвало росте
тут і там, як пирій на городі, віриш?

Хто – за, а хто – проти,

Тільки я – не прихильник.

Може, тому, що я в цім вірші – невдаха?

Здається цей вірш мені біло-туманним,
від безбарвності білим, а також – від страху.

Нащо мені він – тужливий, безсилий,
схожий на вечір осінній,

чи ранок з дощем, геть знебарвлений,
весь в довоєнному стилі – не червоний,
не чорний, а біло-нейтральний якийсь,
що був марним в епоху моїх прабабусь.

.....

За білий вірш я, на підсніжник схожий,
за той, що таїть водоспаду біліючу піну,
що у слові «люблю» вірш кохану тривожить
на межі, коли день крає ночі лавину.

.....

Вірш може бути римований і неримований,
але живий – не глухий чи сліпий.

Лиш би словом той вірш зачаровував.

Лиш би ритмом у ньому звучав серця бій.

У вісім літ

Мое життя почалося з утрат,
щоби загартувати мене.
Найперша й найбільша була –
втрата матері.
Мені було вісім літ.

Але у вісім літ
уже все розумієш і знаєш.
З того часу, як я її втратив,
вона завжди зі мною.
Я не впевнений, що ті, хто має матір,
так її відчують, як я свою.

І ось я йду через морок всіх днів
і в яскраве безсоння ночей,
крізь погляд матусі,
немов самотній артист,
що у темряві сцени ходить в колі прожектора.

І ось я їду, ну, а тьма не світлішає,
тьма самотності, порожнечі й неприязні.
Не щезає ця тьма, але мати
світить свічкою, хоч би настільки,
щоб я бачив себе самого,
наскільки бачить мене голубих очей ніжність.
Я втратив маму в вісім літ.
Яке це щастя:
в вісім літ вже людина все знає і все пам'ятає.

Никола Ракітін

Сонячна гойдалка

Прагнула земля любові й ласки,
ніч її терзала, пристрасть-мука,
лопались бруньки, неначе в казці,
стебла в небо прагнули, як руки.

Вранці сонце глянуло любовно,
як луги й ліси зазеленіли,
і в промінні золотистім човник,
ніби гойдалку, на землю опустило.
Загойдалась тут земля й злетіла,
стала вся від сонця золотою...
І сади весняні враз накрила,
як серпанком, білою фатою.

Радон Ралін

Ведучий жанр

З сатириків шкіру зідравши,
натягують на барабанчик
і в них, нап'ятих,
луплять завзято
ще й крик роздирає вилиці:
«Сатирики! Мерщій за діло!
Творіте сміло! Сміло! Сміло!»

Гірки насолоди

Прем'єр, коли його знімають,
доношує, не міняє
десятки штанів й піджаків.
І генерал, коли його знімають,

на власній дачі знемагає
між кроликів і півнів.
Якщо ж адміністратора знімають,
він скаргами всіх засипає,
ганьбою таврує їх до решти!
Зате поет, коли його «знімають»,
таланту душу відкриває
і знаменитим стає, нарешті.

Петко Рачев-Славейков

Передсвято

Вставай! Я з піснею до тебе,
щоб пробудить тебе від сну.
Вставай, вже сонце встало в небі.
Вставай, поглянь у даль ясну.

Співучі вже пташки на волі
в зеленім лісі гомонять.
А кінь ірже в широкім полі, –
можливо, хоче теж співать?

Вставай! Прокинутись пора вже.
Цей довгий сон – як сум, як гріх.
До свята готуватись раджу.
Вступає свято на поріг!

Ліляна Стефанова

* * *

Спалила осінь дуби та клени,
біля ялинки, задумавшись, стала,
під неї, – пухнасту таку й зелену –
червоного листячка понакидала.

Ти, зажмурившись, як від щастя,
питаєш: «Правда, як в казці гарно?»
В твоїй палітрі розмішала
осінь щедро золотаві фарби.

Не самі в гаю ми – вслід за нами
діти із села – із гамом, ревом –
раптом вклякли, ніби скраю ями:
між живих – мальовані дерева.

Пошепки: «Ну, не штовхайся, тихше!»
Шмигають, як по команді, носом.
На брудні, але цікаві личка,
сонечко веснянок сіє просо.

Скільки листя – буре й жовте впало,
наче в казці! Та коли б я вміла,
я не листя – тебе змалювала б,
а довкіл – діток цих загорілих.

Пирван Стефанов
Паперовий змій

В дитинстві також змія запускав я,
але шнурок раптово обірвавсь...
Здрігнувся змій, бо, мабуть, здивувався.
Я сам у несподіванці zostавсь.
Хвостом Чумацький шлях він підмітає,
казки й орли – усе уже внизу.
Радію, що той змій вдаль відлітає,
що вільний він, та в серці – раптом сум.
Самі погодьтесь: як би ми вживались
і як би ми всі на землі вжились,

коли б у пилюзі на ній лежали
дитинства мрії, що все рвуться ввись.

Ангел Тодоров

* * *

Так мало поету треба,
щоб написалась строфа:
вітер, що стелиться в небі,
росяна в полі трава.
Осінь, що бродить і губить
в листі вогонь золотий, –
все, що виповнює груди
теплим клубочком мрій .

Багато треба поету,
вірші щоби написати:
розум і мрій букети,
звуків земних благодать.
І трудове дерзновення,
й космосу вічні дива,
спраглі пориви натхнення
й серця розмова жива.

Никола Фурнаджиев

Болгарські далі

Бродив усюди, всюди я пройшов,
Болгарію сходяв упоперек і вздовж я,
та мало написав, хоча писав з любов'ю,
з зустрічними я більше мав розмов.

Стояла осінь. Грязь густа була.
Та все одно йшов до людей я в гості...

Сідав за стіл. Їв їжу зі стола.
Було мені з людьми вільготно й просто.

І в цьому світі я іще труджусь,
на добрі справи ще знаходжу сили.
І щедрості, й довірливості вчусь, –
мене болгари ними наділили.

Шумлять вітри. Блищать ліси й поля
і, натомившись, я крокую далі.
І йдуть за мною люди і земля –
трояндові й морські болгарські далі.

Веселин Ханчев

Перстень

За свято мовчазне твого приходу,
що до цих пір звучить в мені, як грім,
за все, що взяв, чого віддати не зможу,
за те, що ми то разом, то вроздріб,
за ті слова, які ти не сказала,
за пестощі, що стримати не змогла,
за сили, що мені ти віддавала,
коли сама безсилою була,
за те, що ти моїм ім'ям назвала
всі дні свої хороші й не зовсім,
стискаю палець твій жагучими устами,
а не банально – перснем золотим.

Кирил Христов

* * *

Як чудотворно би зіцілились рани,
замість зими озвалась би весна,

коли б зумів побачить я Балкани,
хоча б з цього – тюремного вікна.

Якщо це почуття й в тобі розквітне,
дай знак малий від рідної землі:
без запаху, хоч безіменну квітку
у молитовнику мені пришли.

Пейо Яворов
Чарівниця

Душа моя – смиренна, мов рабиня,
душі твоєї полонянка. Нині
душа моя твої лиш бачить очі,
вона тебе смиренно закликає
і молить, молить. А сама вмирає.
Твоя душа усе це бачить мовчки.

Моя душа живе у спразі вічній,
твоя ж душа не бачить цей мій відчай.
Твоя душа – дитя і божество...
Від погляду й душі лиш холод віє.
Невже вона, усе ж, ніяковіє
через чарівне власне торжество?

Красимир Георгієв

* * *

О нема вже сьогодні вітряків донкіхотських!
Дерибан спопелив їх
І земля урожаєм уже небагата.
Синя птаха заснула.
Підожди. Докажу. Доплачу –
Не зустрінешся поглядом ти на землі

Ані з велетнем, ані з рицарем
Під дахами палаців великих геніїв,
Шукатимеш їх, безумець,
Над тобою невдахи сміятися будуть,
Над помилкою кожною.
Закінчую, старче, стару оцю казку.
Недолугий він, твій покровитель,
Тут наліво музей –
Схорони тут свої обладунки.
Світ зачаклований, сонце,
На жаль, зачакловане й вітер.
О благородні ідальго, шляхетні сеньйори,
Благорозумні та високочтимі,
Чи довго земля ще двигтітиме
Від кінського тупоту?
Чи не жаль оце нам
Не побачить очей
Рицарів?

Епітафія

Хвацький дощ заливає маки.
І горять вони між калюж.
На пероні жду, одинокий,
Напів'юнак, напівмуж.
Семафори сьогодні грубі
Триколом лякають всіх.
Обережно впиваю губи
В напів'яблуко, напівгірх.
Колія моя попетляла,
Маята моя, суєта,
Все шукала свій шлях, шукала.
Щастя дзвін – як експрес пронісся

Ультразвуком летким в унісон.
 Та в резерві іще є місце –
 Напівістина, напівсон.
 Де безумствують диво-маки,
 Як того захотів творець,
 Напівстарець я, напівмудрець.
 З руки моєї покльовує голуб.
 Чимало ще й інших є щасть.
 Коли недалечко під дубом – жолудь,
 Напівщастя це, напівпечаль.

* * *

Якщо вбачиш де-небудь дитя у сльозах,
 Значить, то наступив ненавмисне на квітку поет,
 Що у мріях витав, пропливаючи мимо –
 Подаруйте ви квітку дитині.

Якщо плаче де-небудь дитятко й жалкує,
 Що сонце згорає від болю і в темряві тоне,
 Відповідно до неба законів,
 Подаруйте дитині жар-птицю.

Якщо плаче де-небудь дитя від образи,
 У прекрасної феї палац зароста бур'янами,
 І жалкою кропивою, і будьяками.
 Постелилося ліжко, чекаючи ранку...
 Подаруйте дитиноньці казку.

Петя Дубарова
(25.04.1962 – 4.12.1979)

Зимові канікули

Білим снігом волосся моє посипали.
Разом зі снігом і косу я відсікла.
Як повернути ці милі зимові канікули?
Час миготить, а немилі ніякі діла.
В тайній печері мрії мої та ілюзії,
Разом зі щастям зарію я їх у сніг.
Далі навчання, контрольні там різні, болючі,
Ніби по колу спортивний набридливий біг.
Ні, не забути канікули зимні.
Пам'ять брунькується, наче лоза.
Складу у гербарій листя красиве...
Зникне роса, як дитяча сльоза.

Доброта

Я іноді теж добра можу бути.
Вся трепетна, душевна і ранима.
У кронах вен приховую вербу –
Шукають царський корінь мого імені.
Я іноді теж добра можу бути.
Живе в мені самшитова алея.
А нова гра в дворі торує путь.
Та й гру стару ще у руках лелію.
Я інколи солодка, ніби мед.
Дитячі рученята простягаю.
Чи сонях я, а чи «засонцемхід»* -
Голівонька красива ще не знає.
Лиш іноді я – з білизни й добра,
Так рідко я, на жаль, буваю біла!

І хочу всіх обдарувать підряд
І в сни з любов'ю проникать неспіло.

* болг. – соняшник

Час

Минають дні, хвилини і часи,
Кудись у даль години відлетіли.
Життя в чотирьох стінах -не для всіх.
Дива! – Думки і ті в нас посивіли.
Когось ти ждеш, на жаль, проходить день.
Крокує по стежинках променисти –
До вимитих дощем холодних вен
І сонечок гарячих, золотистих.
Та раптом думка вклякне між негод,
Що молодість, на жаль, вже відблищала.
Жахлива мить – ти спробуй-но погодься,
Що все – пройшло – життя тобі сказало!
А ти ж іще і жить не починав,
А сивий день транслює пульс останній.
А ти й на пульсі руку не тримав,
А вже тобі той пульс здається – зайвий.
Тремтів і жах свій гнав ти косогором,
До сонця йшов, карабкався, страждав.
Вперед ти рвався – з пересохлим горлом,
Недоїдав, недопивав, недосипав.
Та сонечко жорстоке, знай, мовчить.
І нового нічого не знайдеться.
Банальний ти, ну як тебе навчить,
Що вік середній швидко підкрадеться?
І, може бути, наступить судний день,
Коли смерть скосить погляд твій і усміх,
Навряд, чи тут чекає тебе успіх.

На карті знайдеш берег золотий,
І думка вп'ється в серце, як набат.
Для двох речей є вихід зверхпростий:
Життя і смерть не повернуть назад.
Мрв талі води, схлине юна пісня...
А тут й сторожа часу підоспіла.
Які сліди я залишу опісля?
А скільки ж я сказати ще хотіла!

Віддача

Гілочки, неначе змійки в'ються,
Голі й чорні трепетно висять.
Ждуть, коли останні перелюбці –
Листопади мимо пролетять.
Листопади із мого віконця
П'ють його останню чистоту.
Гріє їх у снах ще літнє сонце,
Теплих снів леліють чистоту.
Чом я , чом не вогняна дівчина,
І щоб руки – також вогняні?
От би мати легку пташину чілку.
Й по деревах – вистрибом мені б!
....Чорні гілочки обнять схотілось,
Обігрить вогнями, надихнуть,
Щоби стали і красиві, й білі
Й в небеса їм показати путь.

З дощем

Надтріснутими венами з небес спустився
Холодний вітер завтрашнього дня.
Його не намагайся здоганять,
Лизнув обличчя й швидко віддалився.

Він то пірна в калюжу під ногами,
То кошенятком під дощем тремтить.
То, наче квіти, сяють в нім світи,
З неону Всесвіт мерехтить зірками.

Дивлюсь, а наді мною, ледь завмерши,
Зірвались краплі, як вишневий сік.
І вже стриба по цементу потік
І щось важливе каже мені вперто.

Здружилася в цю ніч я з темнотою.
Ми легко цей момент переживем.
Так твориться мистецтво під дощем.
Коли на рівних ти спілкуєшся з водою.

До ранку

Маяк далекий, як всевидящее око,
Романтик і диспетчер він –
Мигнув й позвав до себе ненароком.
Лишатись? Бігти, хвилям навздогін?
Вдивляюсь я у море, де об бриз,
Воно собі хвилюється, аж міріади бризк –
Неначе перстень золотий розбивсь.
А море тихо просить постояти –
Біля його величної морської хати.
Я відчуваю: прямо піді мною
Створили мідії вже ложе під водою.
– Побудь іще! Так добре нам з тобою,
Ми всі морські тобі відкриєм тайни.
Нащо ж тобі до маяка злітати?
Коли так просять, щоб лишилась, умовляють,
До маяка йти, чи на місці погуляти,

З моллюсками про щось поговорить?
 Як чайки, дихати, чи з голубами
 Вітрів небесних спробувать попить?
 Чи прогулятися по дну морському з рибами?
 Які покажуть, плавають як між глибами.
 Мабуть, до ранку морю я віддамся.
 Послухаю морські оповідання.
 На мідійні горби заскочу,
 Бувай, маяче одноокий!
 Чоло твоє спалахує зірницями...
 Давно ти прописався поміж птицями.
 Ще поки висновки не зовсім на порі,
 Щоб рибки не образилися, з рибцями
 Пограюся я в морі до зорі.

Злиття

Ніч наступила і кораблі-привиди
 Поцілували вогнями море.
 І підпалили жовтими бризками,
 Ці неосяжні морські простори.
 Зацілували вони піски ці білі,
 Теплу електрику в них влили
 І пристань вони розбудить зуміли,
 І з вогниками її сплелись.

А вона – як чорноморська мідія –
 Зі своїми блискучими бісерами.
 В укритті ненадійнім посміла
 Буť багатою звуками і вогнями.
 І я відчуваю: вогні пристані
 Перетворюють мене у водорість ніжну.
 На дно морське опускаюсь розхристано
 Дивитись крізь море на світ горішній.

Ніч над містом

Як галасів нап'ється ніч голодна,
 І кроки тисяч ніг нарешті затихають,
 Спливає срібно місяць прохолодний
 І дощ холодний пляжі обмиває.
 І юний місяць, як крилечко птиці,
 Пливе поміж зірок невіртуально.
 І кожна зірочка іскриться – молодиться,
 І в морі слід лишає свій дзеркальний.
 Зірки – неначе рибки в океані,
 Корабликами-блискавками грають.
 А хвилики ніжно пестять їх руками
 І в океанських прірвах їх ховають.

* * *

Надтріснутими вікнами з небес спустився
 Холодний вітер завтрашнього дня.
 Його не намагайся здоганят, –
 Лизнув обличчя й швидко віддалився.
 Він то пірна в калюжу під ногами,
 То кошенятком під дощем тремтить.
 То, наче квіти, сяють в нім світи, –
 З неону Всесвіт мерехтить зірками.
 Дивлюсь, а наді мною, ледь завмерши,
 Зірвалися краплі, як вишневий сік.
 І вже стриба по цементу потік,
 І щось важливе каже мені вперше.
 Здружилася в цю ніч я з темнотою.
 Ми легко цей момент переживем.
 Так твориться мистецтво під дощем,
 Коли на рівних ти спілкуєшся з водою.

П'ятнадцятиріччя

Струнка я, молода – п'ятнадцять рочків з лишком...
 Я й досі молода – від голови до ніг.
 Не порівнять мене й розквітлу пишно вишню,
 Смиренна я, манер не вистача мені.
 Таємно чари я ношу в собі левиці
 У пишнім хаосі – у джунглях зниклих днів.
 До сутності морської, як в зіниці
 Хай море додає земних вогнів.
 В мені блакитна кров тече від індіанки,
 Від Оцеоли – рвійна влада і порив.
 У глибину душі дивіться до останку,
 Стоколірна й багатосердна до пори.
 З усіх одна – уперше молода я,
 Як та сльоза, що густо з дерева стекла.
 Спалахую, як скарб той давній.
 Мов та лоза, що швидко неба досягла.
 Як підросту, запасаячись датами,
 Життям самотійно пройду я без джур.
 П'ятнадцятиріччя ж з пошаною в пам'яті
 Назавжди на денці душі збережу.

* * *

Сніг білий, як постільний простір,
 Нападав чистий, як невинність.
 А місяць – жовта саморобка,
 А зорі дух транслюють винний.
 Вина б холодного подав хтось!
 Хай перший раз мене ошпарить.
 Луна ж лінива наглядачка –
 Мене нічим не отоварить.
 Жар вуст так хочеться приправить

І пригасить холодним снігом,
Смачні кристалики яскраві
На зуб попробувать зі сміхом.
Так хочеться побути тремтячою!
Віч-на-віч бути з зимою хочу я.
І бути зимою не ледачою,
А з серцем все-таки дівочим.

Берези

Щасливі та схвильовані
Розкидистими кронами,
Неначе ввись течуть.
І, мов пташата, гронами
З вітрами безкордонними
Осінній морок тчуть.

А сонце-ртуть прегордая
По-риб'ячи мовчить.
І люди збожеволіли...
Куди цей світ спішить?

А вечір втік відчайно
Від синього мовчання,
А листячко тремтить.
Неначе тінь причаєна,
Зі снами ніч вінчається
І на деревах спить.

* * *

Ніч в мантию чорну до себе хова.
Світ білий зітхнув й тихо враз заспівав.
Неначе фанатик, – а скепсис – в очах,

Без блиску, без слів – наче сивий монах.
Упала на землю, а смерть – у очах.
І в них благодаті Божі мовчать.
І бачу: змій місяць по небу ника,
Мов голкою, небо різком протика.
Під регіт безумний блукаючих зір
Дияволу вітер несе на позір
Тінь ночі. Світанок ця ніч поглина.
Не хочу, щоб владарювала вона!
А губи не можуть вимовить звук.
Страх, ніби молота кований стук.
Для ребер моїх – то як подих війни.
Біжу, задихаюсь, кричу: «Ні, ні, ні!»

Поїзд

Важливо бути поїздом малим,
Щоб крила в нього – різнокольорові,
Щоби в польоті відчувать екстрим,
Щоб знати: сонце обганяю – пробі!
Хай же вокзал одержить сонця знак;
Тьма поглядів його благословляє.
Хто проти вітру бігать не мастак?
Я мчу вперед, та знову повертаюсь.
Як хочу бути я поїздом малим!
Найвища з нагород – дорога дальня!
До вас вагончики по рейках прибули,
Так просто все, що навіть аж банально!
А це тому, що я малий, нічний –
Ваш поїзд, що вертає вас в дитинство.
Не просто так – пробіг це черговий,
В дитинство рейки, – ну ж бо, придивіться!

Мене торкається сон

Замріяно – камінами
 Із димоходів –
 Попіл та зола.
 І вогники літають,
 І осінь у вітальню
 На вогник наш зайшла.
 Бездомці, ніби рибини,
 Метуть листки осінні,
 Їх дощ дістав.
 Як смішно – всіма фібрами
 Твоя на жилках пісня
 Гойдає всі міста.
 І знов з байдужих вікон
 Злітають фотографії
 В калюжі на асфальт.
 А місяць поміж зорями
 Гуля, немов за графіком, –
 Між скель – лафа!
 Всю ніч на них дивилась я
 Крізь віття груш розкидистих.
 Спить місяць восени.
 І тіло його мідне
 Красиво так сусідиться
 І мчить до мене в сни.

Дитинство

Ношу я сонечко на віях
 І вітер на простягнутих долонях.
 Біжу босоніж, як не усміхнутись?
 По білих камінцях, хто здожене?
 Деревя коси опустили в землю,

А хмари – як під вітром парус білий.
А очі – то печальні, то веселі...
Пташина раптом пісня задзвеніла.
Я ж, як весна, легенька й хвилекрила.
Спішу я, обганяю промінь й вітер.
І радість в мсерці бісером іскриться.
Дитинство – то пора найкраща в світі!

Життя – ракета

Життя скидає на малу ракету,
Яка несеться в небо, як стріла,
На вічний пошук казочки – планети,
Таємної. Як ніч вона була.
І щире серце нею, знай, керує,
А думка – то єдиний мій компас.
А воля в бідах тільки загартує,
Бо разом з нею гартуватись час.
Метатись довго буде крізь пориви.
І темрява ковтне її блискуче тло.
Спішу я і надіюсь, що відкрию
Сяйного світла довгождане джерело.
О, як вогонь, лети, моя ракето –
Угору, вгору так шалено мчи!
Бо жде мене давно моя планета
І тайнами казковими блищить.

Мій годинник

Одна зоря далека десь у Всесвіті,
Враз розкололась, блиском вся сіяє
І потонула в сивім морі сестроньок,
І навіть вітер, де вона не знає.

Чорнява хвиля з мороку і тьми
 Образ до хвиль прибою назбирала
 Й покинула його. Як зрозуміть,
 Що ера вже самотності настала?
 Лиш місячко, до золота охочий,
 До моря тягне дві бліді долоні.
 І літа сивина вже погляди лоскоче
 Без вивертів усяких і агоній.
 Мене момент цей щастям удостоїть.
 Я в амфору раптово перевтілюсь.
 І вітер, й місяць, навіть шум прибою
 Я глибоко сховаю у античність.

Зірочка

Я русі коси прибрала щасливо
 Подалі від холоду змін.
 То жовтим під шапкою квітнуть красиво,
 А то як прекрасний рубін.
 Із зором палаючим ніжної лані,
 Ясніш, ніж дитяча сльоза,
 У чобітках, злотом шитих стібками,
 У синіх пливе небесах.
 Вона проплива над полями, степами...
 Мов синя завіса, струмує ефір.
 А десь там внизу, аж за диво-лісами,
 Радіючи, світ потрапляє у вир!

Убивство

Раз пристань, виплюнувши свій мазут,
 Нахабно в очі світу посміхнулась.
 І холоди, яких ми ждем, прийдуть,

І навіть морю вранці кашлянулось.
 Красива й добра хвиля мовчазна,
 Отруєна цим злом, вляглась на пірсі.
 А чайок – тисяча, мабуть, і не одна,
 Немов на гроб, взяла і примостилась.
 До ранку море не могло заснуть,
 Йому ридалось гірко та ікалось...
 Гнітила душу темна каламуть,
 Печальне море ранку дожидалось.
 До нього вранці люди підійшли,
 Почути пісню моря забажали.
 Гірлянди з тіни білої сплели
 І веселились голосно, й сміялись.
 Мовчало море в тихій бірюзі
 І тільки рани гірко так німіли.
 Отрута ж заливала хвилі всі,
 Бо ми її спинити не зуміли.
 І відчуваю: смерть до нього йде,
 З дельфінами, амурами, китами.
 Хриплять вони, у трепет їх веде
 Вібрація з підводними садами.
 Колись-таки за зло наступить звід,
 Поглинуть пристань прегусті тумани
 І чорна піна вкриє білий світ,
 Помруть в ночах моря і океани.
 А я додому ще вернусь удосвіта,
 Хоч втомлена, а все-таки не каюсь.
 Дарунками наситилась я досита,
 Бо погуляла з рибками й пташками,
 З дельфінами, молюсками, акридами...
 Ми ж назавжди тепер лишились рідними.

Благородство

Раз корабель схвильований ударив
 Своєю бородою в моря штиль.
 І тільки слід маленький свій залишив,
 Не зупинившись, Бог його прости.
 Від болю море стихло, стало сивим,
 Як барабан, в якого б'ють персти.
 А корабель рванувсь у хвиль вогонь красивий,
 І путь продовжив, як в жалку кропиву.
 Від корабля лиш піна залишилась.
 А ще на грудях моря свіжий шрам.
 Всесвітня хвиля тут розворушилась,
 Щоб перешкоди на шляхах прибрать.
 Зірок і мідій викине на пляжі,
 Й покине несусвітню всю цю рать.
 Летючий корабель? Хай хтось комусь розкаже.
 Я знаю, море, ти завжди прощаєш
 Образи всі – і ставиш хрест на них.
 Хоч болі всі ніколи не здолаєш,
 Зарий нехайно всі в пісочок їх.
 Я зрозуміла: і твоїм господством,
 І владою на дні морських красот
 Усім твоє керує благородство.

Володимир Стафідов

Ага

Живу я прекрасно,
 Умовно кажучи, нібито
 Багатий дивак й, звичайно,
 Вічно «випитий».
 А талановитий! А високий! А красивий!
 Та головне, звичайно, багач.

Ага...
Ага. Ага. Ага.
Я торгую ага – тами.
Віртуальними самокатами.
Колокольними агрегатами.
А Ви, як я розумію, клієнт?
Погодьтеся, прикольний момент –
Ми з Вами в якості негоціантів!
Ха-ха! Можу порадити спів вам
Двохголосий. За 88 фантів.
Дорого?
А Ви як хотіли?
Вчасно сказане «ага» на точну адресу
І настрої підніме і збереже від стресу.
Але, Ви, бачу, перефарбована блондинка?!
І це, по-моєму, Вас не влаштовує.
Все-таки – перефарбована...
На щось там надіялись.
А скоро в глибоких снігах
Пощезне набридла лузга.
Ага...

Божа роса

Душу болгарську лікує завжди виноградник,
Богом дана ця властивість – співуча лоза.
Йшов на обрізку зі мною мій дід, як на празник,
Піт витираючи, мовив: «Це Божа роса».
Я вам зізнаюсь: таємно залазив в міжряддя
Й зелені там грона я крадькома зривав.
І пригощав я сусідське дівчаточко – Надю,
Тут же у щічку смугляву її цілував.
Швидко підріс. Ну і як не зламать табуретку?

Тут же бабуся мій «подвиг» на себе взяла.
 І заспокоїла, тицьнувши в руку цукерку:
 -Їж, дорогий мій, дід любить тебе – всі діла!
 Тільки сьогодні вину з себе зняти не смію,
 І з задоволенням гріх цей солодкий ношу.
 Плачу, сердешний, і стільки уже розумію....
 Бо ж недаремно бороду сиву чешу.
 Ах, як сьогодні вина мені вранці бажалось!
 Спалює в попіл сльоза, що пече, як вогнем.
 Наше, болгарське, згадалося, вічне, співалось...
 Ви розумієте, хора*, звичайно, мене...

* болг. – люди

Болгарський ядерний реактор

Літо, пил в моїх Деленах,
 Нам же море по коліно!
 Ось летить, як куля, Дора,
 Швидкість, як у матадора.
 Ти куди несешся, Дорче?
 Тільки вічками сяйнула –
 Кучерявий ангелочок,
 Мимо вікон промайнула.
 Шасть... І ось уже за двадцять.
 Ой роки, не поспішайте,
 Щойно квітло вісімнадцять,
 А тепер під тридцять майже.
 Але що там нам не кажуть,
 Все така ж непосидюча.
 Правда, знають, наші «хора»,
 Якщо треба, всіх нас здружить,
 Всіх «построїть», пожалівши,
 І до всіх знайде свій ключик.

З нею затишно й тепліше,
Завірюха вже не глючить.
Дора – ядерний реактор,
Розчохлить свою гітару
І задасть нам наш редактор
Перцю лютого ще й жару.
Ми ж мотив її підхопим,
Заспіваємо на щастя.
Будь здорова, пані Доро,
Ой, ціни ніяк не скласти
За такого командора!

Ворог

У ліжку з ворогом живу я,
І, знаю я, чия вина.
Лиш вранці перейду межу я –
І знов прокотиться війна.
І знову будуть гори трупів,
Над кожним – мати у журбі.
Так, воювати, звісно, тупо,
Та вибір зроблено – у бій!
Не віддамо свого ні п'яді
(Хоч де чия та п'ядь тут, де?)
Можливо, вранці хитрий дядя
Мій труп безпомічний знайде?
Ну, от, усоп, скорився долі,
Не марно кров свою пролив.
Мій ворог знов жаліє солі,
Знов спільний суп недосолив.
Знов ліжко з ворогом ділю я,
Мені з ним, правда, повезло.
Бо дуже ворога люблю я, –
Хай знов сопе в моє чоло.

За вас, улюблені болгари!

За вас, улюблені болгари,
Завжди приємно тост піднять!
Роки палають, як пожари,
Або морозами дзвенять.

І я – ну зовсім ще хлопчисько,
Хоч сива в мене борода.
Сентиментальний хвастунисько,
І каберне мені – вода.

Нема на спогади управи,
Їх новий рік іще додасть.
І осінь знову для забави
Доточить зморщок. От нападсть!

І пісню хвацько запрягає
Холодний вітер – горлопан.
Мене хвилює і лякає,
Як плаче з гайдою тимпан.

Давай-но рани забинтуєм,
Ну скільки треба говорить...
Можливо тільки поцілунком
Цей марафон призупинить

Благочестиві ви, болгари,
Дай Бог вам довгі дні та сни,
А ваші ниви та отари –
Хай завжди множаться вони!

Куртуазія

От така от у нас куртуазія!
Не один я від неї тупію.
Розрізняє Європа і Азія
Українську оцю епопею.

Роз'їжджаємось, розумієм, –
Скоро жменька вже нас зостанеться
Йї боязливо душею хворієм,
Бо ж Вітчизни нам не дістанеться.

А життя так яскраво нуртує,
Персонажами Гойї і Дюрера.
А юрба мародерів крокує
Вздовж руки безумного фюрера.

Жаль Україну – уже доходить.
А були ж тут і сльози, і пісня,
і молитви. Тепер не виходить,
Мабуть, в світі занадто тісно.

Марнота

Війна все не кінчається
На цій лихій планеті.
Невже нам не бажається
Пожити на цім світі?

Й хоч дуже сумніваються
Пророки вік за віком,
Та на війну збираються
Пів-людства чоловічого.

І хвилі незугарні
Здіймають в небо море,
І давлють землю хмари,
насуплєні, як горе.

Кому і що доводити:
Це доля чи оказія?
Не все ж громовідводити,
Пора й карати націю.

Набридло

Нам набридло брехати, героїти
Та історію кроїти й кроїти,
То героям хвала, то – негідникам,
Вранці – з одою, в ніч – на смітнику.
А на ранок – з новою силою
Знов брехати, як зверху просили.
І знайомі твої, і друзі,
щоб любили тебе по заслугі.
Буду далі жити й надіятись,
Що усе мине, пересіється.
А хвилинки тік-так – не спішать,
Догорає моя душа.

Підсумки

Ох, підсумки – неначе підсвинки,
Надії й любові в них висівки,
Аванси, кредити, баланси,
Фінанси мої і ромansi.
Для тих, хто мене розуміє,
Для тих, хто перечить не сміє:

Кому ні на що документи
Й пісні – іще ті аргументи,
Причини мої і прологи,
Дороги мої і пороги,
Податки, на серці кровинки,
І докори гнівної жінки.
Кредити мої – як бандити.
І хоч не пора ще відходити.
Та рисочку час вже підводити.

Родовід

Боже мій, Господи, що це таке?
Що за забави барські!
Це не ракія і не саке –
Сльози мої болгарські.
В слъози святі ці, щоб гірші були –
(зцілюють серце і ранять),
Крові вкраїнської додали
Від прабабусі Тані.
Чується дойна мені знов і знову,
Знаю, душа в тому винна,
Знаю і чую – я син твій, Молдово,
Через прабабусю Зіну.
Я не печалюся і не тужу.
Треба б у кров додати
Й те, що від Спарти я бережу, –
Я ж бо твій предок, Елладо!
Та не страшні мені ці рубежі,
Кордон цей – смужечку вузьку,
І подолає, і перебіжить –
щось у мені є й руське.
В серці вогонь мій не потушить,

Істина є тут славна:
Просить покаятись і не грішить
Душа моя православна.

Сліди

Кожен прожив купу літ
Й може лишити свій слід.
Я, прошу мене простить,
Теж намагаюсь слідить.
Може, смог висить в повітрі,
Мо' не вистача освіти,
Може, чогось бракувало,
Може, тем підняв я мало,
Дієслівні рими тчу,
Ледве ноги волочу.
І за славою ганяюсь –
Ваших доводів пуди.
Та вдивіться, вибачаюсь, –
Це ж таки мої сліди!

Ваня Петкова

Свобода

Твоє тіло, як літній пісок,
Пломениться воно на мені.
Ти ввірвався, як хвиля німа
І як сяйво, в волоссі згорів.
І почуло серденько моє
Незбагненне і вічне «Твій!»
По дорозі у прірву кричу:
Ти не знаєш, хто ти, ти забув,
Як ти порохом давнім пропах,

Невситимим налитий вогнем!
Боротьба, що приручена серцем,
Мов хижак, скрізь тебе збереже.
Ти з минулого полум'я крик.
Ти – з далекої Спарти стріла.
Ти – той час, що не схоплений в мить.
Наших зустрічей, болі розлук
Весь ти, прапор новий у чохлі,
Що його не торкнулась ще кров,
Що його не торкнувся ще бруд.
Я не хочу, щоб був ти моїм.
Ту, що любить сильніше, ніж я,
Ти, мій вільний, букетом прикрась.
Я не хочу, щоб був ти моїм!
Я не хочу тому, що люблю.

Жіноча притча

Вже інші мене звуть.
згоріла я дотла.
Втомилася від ласк,
від болю спраглих губ.
Хай Бог розсудить нас, –
і ти мене прости.
Я Рубікон пройшла,
згоріли вщент мости...
Невічні почуття –
безумств повне життя.
І не пізнати б нам
ні музики, ні драм.
Що без вогню вулкан,
без бурі – океан?
Людина ти, тож будь

поранена й ранима.
 Поранений живеш,
 а рану нанесеш...
 Я вийшла в нову путь,
 а ти прощення будь.
 Холодним стане шлях,
 тримайсь, щоб не заляк.
 Бо першим той іде,
 хто перший зустріч жде.

Viva, Чілі!

(уривок)

Тупак Амару, Тупак Амару!..
 З-за Анд, як сонце, вийди з хмари!
 Вождь древніх інків, нині де ти?
 Вставай, знов у крові планета,
 яку замучить хочуть зайди.
 Зійди, Тупак Амару, з Андів.
 Внизу мертвий народ – на пальмах...
 На чесних нечисті напали.
 Свободи спрага на обличчі.
 Зійди з непереможним кличем.
 У смерті тих нема гріха,
 хто в пекло мирний люд штовха.
 Не чує плач фашистська нечисть,
 впивається в народні плечі
 кривавими мачете у руках.
 Вбива твою вітчизну клятий кат!
 Нема Альєнде, кров'ю диха світ.
 Навкруг – із книг пожарищ груддя.
 В безсмертя проплива Неруда –
 герой народу і піїт.
 З крові народний океан,
 розстріляні, як люди, пісні...

Від спраги помсти, що росте,
скипає лавою вулкан.
Історіє, простеж, призупини
цей мракобісся час кривавий!
Нема ганьби більш, ніж безслав'я
братоубивчої війни...

Матей Шопкін

Замулена ніжність

Ніщо в душі моїй не на показ.
Ні-ні, душа моя – не кришталева.
Жорстоко й відчайдушно це джерельце
Із ніжності замулюва не раз.

Все заслухався в горді голоси,
вдивляючись в далекі горизонти.
Ніс у піснях турботи та гризоти
болгарським краєм, сповненим краси.

Втекли від мене весни та літа,
подаленіли осені та зими.
Забувши про свої жорстокі рими,
на суд високий совість приліта..

Жаль, що пісенний світ наш – зі скорбот,
наш дух літа над прірвою в імлі,
я ж в пісні припадаю до землі:
чим тут живе болгарський мій народ?

Жду, що крізь радощі та біль біди,
немов добра та свята неуникність,
захлюпає в душі забута ніжність –
з замулення криштальної води.

Мовчання

(диптих)

1.

Ми біля вічного шуму морського –
мовчки вслухались у шурхіт ходи.
Серед суєтного руху мирського
всі почуття перетворюються в дим.
Ніби приснилась та зустріч раптова...
Чи, може, виграли лот головний?
Казка весняна в снігах вечорових –
так і живеш – від весни до весни.
Самозабутий, в вись твою рвався,
мріяв занурить тебе в благослів.
Перша любов – найдорожче то щастя,
навіть, як тоне воно в морі сліз.

2.

І повів нас сердечний порив
в інші гнізда, в далекі краї.
Хай хоч падав би метеорит, –
нас сховали б болгарські гаї.

Розцвітали незнані пустелі,
чужомовні світилися зірки.
В підземелля, в тунель, вище стелі
нас вели наші славні роки.

Йшли, летіли і падали в зморі.
Шлях скінчивши, старались почать,
щоб під вічну розмовоньку моря
знов було б нам про що помовчати.

Любов незнана, любов жадана

Любов незнана, любов жадана
в серці ще зріє. В душі росте.
Чи таїна, чи реальність знана,
душу зігрій у холодний день.

Ані зарубок, ні чорних згарищ,
де в інших пристрасть вогнем пала.
Чом не заходиш? Чом обминаєш?
Чом з самотою мене звела?

Будь безіменним піком у горах –
ви роком цим ти мене не вбивай.
Хочу кохати в радості й горі,
чути до смерті любові слова.

Снився, любове, снився, безкрайня –
заполони мене і зціли.
Променем зірки, сонцем осяйним
з холоду визволи злої імлі.

Якщо ж не вічне в любові серце,
якщо затихне колись твій згук,
вмийся у щирості та милосерді
і окрили мене після розлук.

Хто я без тебе – у час зловісний,
час, що крізь серце моє гуркотить?
Доля без тебе, як зайва пісня
між віковичних і мертвих тиш.

КРИТИКА. ПУБЛІЦИСТИКА

*Можна все купити, тільки я
не продам ні голосу, ні пісні.*

Захарі Іванов

(пер. М. Сингаївського)

**«Нашите хора» анонсує цю книгу на «Щедрому вечорі»
у ОУНБ імені Д. Чижевського, Кіровоград, 2015**

Голос наших другарів

«Сонце над вічним полем» – так називається нова книга болгарської поезії, яку недавно випустило видавництво «Промінь». До неї ввійшли вірші поетів Добруджі, з якою ось уже два десятиліття дружить і змагається Кіровоградщина. Упорядкували збірку секретар Добруджанської письменницької організації Йордан Дачев і кіровоградський поет Володимир Базилевський.

Цікава історія створення книги. Наш земляк В.Базилевський відвідав Болгарію. Результатом його поїздки стала публіцистична книга «Земля двох морів». Тоді ж, під час зустрічей з творчою інтелігенцією Добруджі, пам'ятних знайомств у літературних колах і з'явилась у нього думка про створення спільними зусиллями поетичної збірки болгарських авторів, Ініціативу українського поета підтримали болгарські побратими. Так народилася ця книга. Передмову до неї написав В. Базилевський.

Добруджа – край, де народилися, живуть і працюють її співці. Недаремно ж навіть назва віршів «Добруджа» зустрічається у чотирьох авторів: С. Манолова, С. Ілієва, М. Оручева, Є. Єнчева. Багато рядків інших поетів теж присвячені їй – колиці болгарської держави, житниці Болгарії. Дружба, яка ріднить народи, – лейтмотив збірки. Завдяки їй і стає «мова поезії інтернаціональною», як пише автор передмови. Мабуть, тому, коли читаю вірш Драгні Драгнева про Добруджу, здається, читаю про кіровоградський степ:

Куди не глянь – кругом розлив пшениці.

Над нею влада сонця золота.

Дивлюсь – і в зачудованих зіницях

Зерно пісень найкращих пророста.

(Переклад В. Базилевського).

Добруджа зростила багатьох літераторів. Серед найвідоміших – імена класиків Йордана Йовкова і Дори Габе – поетеси, громадської діячки. Її поезія представлена добіркою лірико-філософських монологів у перекладі Л. Голоти. Від імені старшого покоління болгарських поетів вони діляться з нами найзаповітнішими думками і почуттями.

Країна, що вимріяв Ботев,
торує дорогу свою
до всіх волелюбних народів,
Щоб вічно служив лиш свободі –
мій день в хліборобському краю.

(Переклад С. Бурлакова).

Це – Борис Колев, чиї вірші «Албена», «Орфей», «Каліа-кра» глибоко національні за змістом. Вірші Є. Єнчева, К. Чаликова, В. Чернева сповнені не тільки щирою зацікавленістю минулим і сьогоденням Росії і України, а й почуттям солідарності з братніми народами.

Не поїду звідси... Хоч незримо,
та зостанусь в цих гінких степах,
хай зігріє українську зиму
мого серця розвогнілий птах.

(Є. Єнчев, переклад В. Терещенка).

Тематичний діапазон збірки не вичерпується громадянськими темами. Як і всі поети землі, болгари люблять інтимну лірику, оспівують любов і натхнення, почуття, з якого радість проростає... Цікаві поезії И. Трухчева, Г. Златева, Д. Драгнева у перекладах В. Базилевського. Серед воєнної лірики свіжістю і переконливістю образу вчителя-антифашиста запам'ятовується вірш «Останнє бажання» В. Манолова (переклад С. Бурлакова).

Творчість наймолодшого покоління добруджанців представляють поезії С.Чернева, С. Серафімова, Й. Няголової А. Красимірової.

Поетичному відкриттю Добруджі сприяли, крім названих авторів, перекладачі В. Міщенко, Л. Панасенко, художник А. Дерев'яно. У багатьох із болгарських поетів ще попереду вихід перших книг на батьківщині, і це добре, що їхня поезія без перешкод перейшла кордони. «Не втиснеш в кордони ні славу, ні подвиг», – пише В. Чернев. Ніби продовжує цю думку М. Оручев: «...як немає диплома в жодного з ковалів, нема їх і у поетів... Для них посвідчення росту: чи голос далеко чути?».

Ми почули голос болгарських друзів, яким зичимо, щоб зерно їхніх пісень врожайлось на вічному полі поезії.

«Молодий комунар», 25.12.1982

МОЛИТВА НА ЧЕСТЬ ЗАХАРІ ІВАНОВА

«Захарі Іванов був, є і буде болгарським поетом. Але оскільки його перші дві збірки поезій народилися на Україні, оскільки його середовище – це українські поети, а між обома літературами – болгарською і українською – дуже багато близького і рідного, то мотиви болгарського і українського можуть бути і є цілком повнозвучні в одному поетові. Захарі Іванов – поет мудрий, пристрасний, ніжний у найкращому розумінні цього слова».

Хочу зацікавити цією постаттю, перш за все, колег, бібліотекарів і вчителів літератури. Бо після такої глибокої характеристики Платона Воронька як було не взяти і не розгорнути книжку поезій Захарі Іванова «Азбука почуттів». І от – поезії прочитані. Сприйняла їх як уроки добропорядності. Як молитви до земної душі на захист добродітства. В них нема й

духу нудного моралізаторства, але сповідальність настільки відкрита і піднесена, що одночасно звучить і проповіддю. У кожну назву поет вкладає якусь «шифrogramу». Назва книжки «Азбука почуттів» відразу дає ключ до сприйняття її програми.

У книзі – більше семи десятків віршів і маленька поема «Сім», переклад з французької. Хтось тут же покине читати цей відгук, бо поезія для нього – непотрібні нетрі. Але я вже не раз бачила, як від її проникливих рядків несподівано завмирала, здавалось би, найнепідготовленіша аудиторія... Отже, далі пишу тільки для таких відданих любителів, як сама.

*Талановитіший – часто перший,
та він і останній,
Талановитіші – і поміж ними.
Він – чудова обкладинка, і непомітний,
мов промінь ранній,
І в'язень свободи – хоч незборимий.*

«В'язень свободи» – парадоксально? Але така участь не тільки поетичного таланту. У вірші «Останнє бажання» я заздрю його герою, для якого «віра животворна – піднятий прапор життя». Кожному б з нас у руки такий особистий прапор, незалежно від того, який майорить над натовпом.

В іншому вірші – око вихоплює оці, вражаючі новизною сприйняття себе у світі, рядки:

*Землю ступнями гладимо –
І від того неначе швидше
в неї гояться рани.*

А над цією землею, і над нами – ровесниками свободи й пісні, сходить у тому вірші «добровісне» небо.

*Можна все купити, тільки я
Не продам ні голосу, ні пісні, –*

заявляє З. Іванов у іншому вірші. І та заява виправдовується в кожному попередньому і наступному творі, де він так щедро роздаровує любов свою і Болгарії, і Україні.

Україна стала батьківщиною його молодості. У Києві він закінчив політехнічний інститут. А паралельно опанував українську мову і вперше взявся за переклади болгарською українських авторів. Слово Шевченка і Лесі Українки стало рідним йому, як і чарунок української народної пісні.

Завдяки невтомному молодому будівнику мостів дружиби (З.Іванов народився в День Перемоги, але через рік після війни) болгарський читач має в його перекладах з української «Циклон» і «Бригантину» О. Гончара, прозу Є. Гуцала і твори багатьох-багатьох наших відомих поетів: П. Тичини і П. Воронька, М. Стельмаха і Д. Павличка, Б. Олійника, М.Вінграновського, І. Драча і Р. Лубківського, інших.

Словом, майже все з української поезії, що стало доступним і відомим у Болгарії – справа рук по-справжньому відданого українській культурі болгарського пропагандиста З.Іванова. Завдяки йому видано в Болгарії дві антології української поезії, а третя вийшла ще й у Москві, Польщі, Чехо-Словаччині, Угорщині, Болгарії та Києві.

І все ж – перш за все – він поет. Один з найцікавіших серед сучасних болгарських.

Саме його, в числі інших, радив мені почитати і болгарський гід Юрій під час подорожі по Болгарії кілька років тому. .

Пам'ятаю ніжний літній ранок у ще сонному місті, здається, Велико Тирново. Я встала вдосвіта, і пішла вниз бруківкою, і спинилась над берегом дзюркотливої Янтри. Може, та річка – посестра нашої Ятрані? – подумалось тоді. І зірвала в березі пучечок м'яти – рна пам'ять. Тепер уже, читаючи З.Іванова, співставляю його вірші про рідну річечку Струму

з тим спогадом. І знов думаю: які ж близькі у нас мови – оз одного кореня струмок і Струма, Янтра і Ятрань. І ми – народи – з одного, слов'янського, кореня. І радію, що, дякуючи таким поетам як болгарин З.Іванов і його перекладач – українець М.Сингаївський, кореню тому не даємо всохнути і сьогодні. І знову знаходжу тому підтвердження у віршах про людей різних націй, які несуть свій хрест усе життя:

*Вони умирили.
І смерть – привілей боротьби,
Що підіймала їх над привілеями.
Привілеї зайшли навшпиньки,
Як іржа залізними сходами.
І найбільшу радість – зберегти друга
Згодом замінили нещастям –
зберегти себе...*

Та щоб таке не повторилось, З. Іванов пише свої проникливі: «Молитву до ворогів», «Молитву про нас», «Молитву про наклепи», «Невпевнену молитву до моєї матері», «Молитву за дружбу» і «Молитву на кожен день». Спасибі йому за них. Як і за вірші про сторінки нашої роз'ятреної війнами історії – про молодогвардійців і краснодонську матір, про Тичину і Україну. Це він – болгарин, нагадує у своєму вірші нам наш звичай:

*З діда-прадіда,
З поколінь найдавніших
Звичай святий береже Україна.
Повертаєшся на рідну землю –
Мовчки падаєш на коліна.
Розлуко! Розлуко. Доле-принуко.
Чорну землю цілуєш,
Наче мамину чорну руку.
Україно, я на твоїх дорогах,
Наче в твоїх материнських тривогах...*

Спасибі вам, любий друже нашої України, за ці святі почуття. За цю і за попередні кілька книг поезій. Хай Ваші молитви за нас оберігають і Ваше натхнення, мудрість та любов. Хай Бог береже Вас для добра. Хай візьмуть у своє серце Ваші проникливі слова і українці, і болгари, що теж живуть у нас, на Україні. Хай вони здружують нас, роблять світ затишним і теплим, як рідний дім для всіх людей.

Спасибі і Вашій сонячній Болгарії, яка однією з перших у світі визнала незалежну Україну.

«Кіровоградська правда», 24.10.1992 р.

«Кто раскраску прочитает, тот хорошим вырастает!»

Це дидактичний афоризм від В. Стафідова – на всі часи для всіх народів.

Хто з батьків не поведеться на таку рекламу «дяді Вови» – автора книжки для дітей «Что такое всё на свете?» Коли твою дитину запрошують у поетичний «мікрівсесвіт», де на тридцяти сторінках читання і малювання ви з сином чи донечкою зробите гори миттєвих відкриттів, що робити? Однозначно: відкрити книжку, озброївшись фломастерами і... поповнювати дитячі знання та досвід – легко, весело, дзвінко й невимушено, як це вміє в своїх віршах про дітей і для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку поет і перекладач з Дніпропетровська, болгарин Володимир Стафідов, знавець трьох мов, чиї твори видані в Україні та Болгарії, і якому давно пора б подати заяву на вступ до Національної спілки письменників України, де ще мало болгар, але ж вони є – талановиті й поки що не помічені в силу ментальної скромності.

Почала читати і відкривати те, про що не завжди відає міська дитина: де береться картопля, перш ніж потрапити на ринок чи в магазин; де живуть і що роблять бджоли; хто будує білі дороги – сліди в небі і кому доводиться «братом» велосипед.

Відчувається, що «дядя Вова» – гурман, тому що поважає овочі і фрукти, а також рибу (про м'ясо забув чи не схотів сказати, бо воно ж – результат убивства, може, дітям і не варто знати). Зате у формі загадок опоектизував усе, що «произрастает» на дачах. Особливо дісталось уваги болгарському перцю й баклажану та винограду і капусті, яка росте, як дитинка в пелюшках. Жаль, забув оприлюднити улюблену болгарами квасолу. Зате господині Юлі та її каструлі дісталось аж дві сторінки, бо видно, що дядя Вова «обожає» «борщ и кашу – пищу нашу». А на запитання, чим відрізняється український борщ від болгарського, відповів миттєво: «Тим, що в ньому багато квасолі, м'яса, болгарського перцю і... китайської капусти. А головна відмінність – увага, габровський афоризм: «Болгарським борщ буде тоді, коли його зварять болгари!»

А які ж гарніюні малюнки В.Семенкова і Т.Бойчевої! Аж мені хочеться розфарбовувати разом з онуком, жаль, йому ще й року нема, доведеться тобі, Шурику, підрости!

Це я розповіла про російськомовну книжку. Таким же форматом і тиражем у три тисячі примірників Дніпропетровське видавництво ІМА-прес повторило добру справу коштом скромних меценатів і видало українською книжку «Що таке усе на світі». На відміну від російської, де переважно прославлялись речі побутові, ця книжка дуже духовно-патріотична! А малюнки – найнаціональніші! І захотілось мені, щоб така книжечка вийшла й болгарською мовою із національно-болгарськими малюнками. Агов, другарі-поети й пе-

рекладачі з Болгарії, віддячте В. Стафідову-ювіляру за тисячі перекладених ним ваших віршів!

Починається книжечка майже «колядкою», до написання якої я цьогогоріч залучила свого друга. Чому?

*Бо турбує дядю Вову,
Щоб ви знали рідну мову.
Щоб добробут був у хаті,
Поважали батька й матір,
Щоб пісень багато знали,
Щоб вас біди обминали.*

А далі – «смачні» й красиві українські теми і слова у віршах-загадках для юних козачат: про жито і садибу, про бузок і кабачата, пательню і бруньку, важки(гирьки), про українські символи – калину і тополь, про буряк і сало, про бурштин і горобину, про вапно і баюру і про розбишаку Юру.

Це я – про своє поетичне захоплення дитячою поезією друга. А ось що думає про ці книжки досвідчений вчитель-логопед Ірина Андреева, яка має в роду теж болгарське коріння, тож недавно вступила до «Нашите хора» і «Байгорода» та активно допомагає нам популяризувати болгаристику. «Книжки В. Стафідова для дітей – це чудові посібники в роботі з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку. Його вірші для дітей – мудрі й веселі, легкодоступні за змістом і формою. Вони допомагають дітям легко сприймати реальне і художнє середовища. Ці книжечки ознайомлюють дітей з оточуючим та художнім словом, розширюють і збагачують словник, формують зв'язне мовлення, а завдяки розмальовці у дітей розвивається дрібна моторика, формується естетичний смак. Я особисто використовую ці дві книжечки у роботі з дошкільнятами і учнями початкових класів.»

Таким чином, ми разом – колега по перу і педагог щиро дякуємо авторів –

В. Стафідову і бажаємо йому продовжувати писати і перекладати для дітей, бо це дуже благодатна нива. Побільше б нашим дітям і онукам таких художніх посібників для виховання дітей різних народів.

2016 рік.

Правильно посіяне – правильно зросте

За своє життя я ще не тримала в руках такої важкої книги як ця: «Джерела з історії Південної України т.9. Мемуари та щоденники. Ч.2.» Видана 2006 року у Запоріжжі форматом А4, накладом 300 примірників, обсягом 632 сторінки під грифом: Запорізьке наукове товариство ім. Я.Новицького, інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України – Запорізьке відділення, Східний інститут українознавства ім. Ковальських – Запорізька філія. Чому взяла його в руки?

Вже рік дружу з болгарською художницею Земфірою Штеревою. На спільних виступах у різних аудиторіях, де вона популяризує своє інтернаціональне декоративно-ужиткове мистецтво та пісню, а я – поезію, в т.ч. й болгарську, не раз Земфіра з побожною вдячністю розповідала слухачам про свого репресованого і реабілітованого батька, який заповідав їй жити чесно й порядно, а трудитись, щодня даруючи людям хоч мачинку добра. І от я дізналась від С.Осадчого, що в нього є названа книга, де більше половини обсягу займає «Очерковая история предков семьи Штеревых», написана її батьком Іваном Івановичем Штеревим.

Я гадала, що погортаю цей грубезний том «по діагоналі», вибираючи найцікавіше. Але автор взяв читачку в полон вже першим рядком епіграфа «Я хочу вам оставить свой разум в дар памяти безвечной». Це звернення не тільки до нащадків

чотирьох поколінь родини Штеревих, описаних у цих автобіографічних спогадах періоду 1793-1980 років, а й до кожного з нас, хто візьме коли-небудь у руки цей фоліант, наповнений інтернаціональним змістом. Адже тут під одним «дахом» вжились родоводи болгар, українців, євреїв і греків, які жили й живуть на півдні України. Прочитала все це, але в першу чергу – з найбільшим задоволенням болгарські спогади І.Штерева, написані ним, представником четвертого покоління, у 70-річному віці у 1980-1981 роках. «Изложение написано в стиле сельско-крестьянском наречии болгар, говорящих на русском языке». Саме тому спогади принесли мені користь не лише в царині болгарської підневільної історії, а й як додаткова можливість пізнавати і розуміти болгарську мову, адже там багато болгарських слів вживається паралельно з російськими. Велику, неоціненну справу робить Запоріжжя, регіон, де в Приазов'ї народилась і моя нова подруга-болгарка, і її батько, автор цікавих спогадів. Вони були виявлені у 2001-2005 роках під час археографічних польових експедицій і представили те, чим віками пишатиметься болгарський народ – талановитих і розумних предків, свободолюбивих вихідців із селян, які продовжують примножувати собі подібних дітей, а разом і справу Болгарії та України. Щира вдячність упорядникам – А.Бойку та В.Мільчеву, які максимально зберегли автентичність тексту, бо саме тому йому довіряєш більше, ніж будь-яким підручникам з історії.

...Я родом з Чернігівського Полісся, жила в Харкові, Дніпропетровську, Білорусі і останнє сорокаріччя – в столиці степу Кіровограді, на Азовському ж морі ніколи не була, як і в Приазов'ї. Запоріжжя і Хортицю відвідала лише раз – у 2012 році на Міжнародному Шевченківському святі... Тому ця книга стала для мене першим екскурсом у історію приазовських болгар-переселенців та родовід Штеревих.

Приємно було дізнатись, що книжка вийшла за сприяння Канадського інституту українських студій у м. Едмонтон, звідки на малу батьківщину не раз приїздив у перші роки незалежності України наш земляк – поет і вчений-славіст, видавець і меценат української культури, в т.ч. і моїх книг, професор в екзилі Яр Славутич (Григорій Жученко) – родом з півдня Кіровоградщини – Долинського району, на жаль, вже покійний. І в цьому теж цінність книги – її доброзичливо-історичний інтернаціоналізм – міст між слов'янськими народами.

Серед позитиву я вперше дізналась про «коренізацію» на території Запоріжжя, тобто інтенсивне державне вкорінення мов і культур болгар у 20-30 роках ХХ століття.

З усмішкою читала про гарні сімейні традиції болгар: раннє трудове виховання, про те, як з поля батьки привозили дітям окрайчик хліба від «зайчика», якою була сімейна педагогіка (не без ремня), як і в нас, словом, багато чого, в т.ч. про родинні свята, стосунки, взаємопідтримку, повагу до старших (я звала всіх на «Ви»), веселі розваги на весіллях, серйозне ставлення до навчання і науки. Все це схоже з тим, що було і в моєму роду. Точно, ми всі праболгари. І дівування та парубкування було схоже, і жадоба до читання, і професійна праця на совість, і ідейність, чесність, порядність, і завоювання громадського авторитету – все це схоже. Пам'ятаю, як мама-вчителька у будь-якій ситуації, перед вибором вчинку чи долі вчила питати себе: «А що люди про це скажуть?» Це був у селі головний неписаний закон.

Дякуючи книзі, я і мої друзі, теж діти бухгалтерів, більше дізнались про науку, любов і відповідальність у цій сфері. Мого батька вже нема 57 років, помер, коли мені було всього 10, тож коли читала, то Земфірін батько, який узяв кращі гени зі свого роду і наділив ними доньку, частково здавався

мені і моїм – розумним, співучим, свободолюбивим ветераном II-ї світової війни.

Одне прикро. Я вперше прочитала про конкретні прояви жорстокості турків, які на очах 10-літнього сина знищили батьків, а його забрали в рабську неволю... і про боротьбу з нею мужніх болгарських гайдуків. Тепер ще дорожчі стануть пісні та вірші про них.

Запам'ятала і вже цитую друзям афоризми Івана Штерева. Один про сімейну педагогіку: «Правильно посіяне – правильно вродить». А ось поетичний – про любов: «Людина починає народжуватися з першого поцілунку її майбутніх батьків».

Я рада, що подружилась з болгарами, предки яких і нині сіють у світі мир, свободу, добро.

2016 рік.

Стараємось бути інтернаціоналістами

Люблю народні свята, звичаї, обряди, традиції. І не лише українські, а знайомлюсь із цим у інших національних середовищах, де і як пощастить. Російське та білоруське народне мистецтво й культуру вивчала наїздами в Москву, Петербург, на Кавказ, Білорусію – тоді, як жила там два роки.

А взагалі-то, з юності пам'ятаю чудові свята дружби в День молоді на кордоні України з Росією та Білорусією, бо моя батьківщина – щорський партизанський край – і тепер в незалежній Україні – прикордонний.

Дуже пам'ятними були дві поїздки в Прибалтику – Естонію, Литву, Латвію, в останній була двічі: раз – туристкою, а вдруге – ділове відрядження за спільним міжнародним проектом співпраці бібліотек Кіровоградщини та Латвії. Святістю збереження українських традицій вразила знаменита

Ризька українська гімназія, де я і провела урок літератури, розповіла про відомих літераторів області.

Якось місяць жила в Світловодську і впритул співпрацювала з єврейською общиною. Знаю і ціную творчість представників ромів, вірмен, німців, поляків, які живуть в Кіровограді. Одне з улюблених моїх свят, крім фестивалю «Калиновий спів», фестиваль творчості нацменшин «Степова веселка».

Але цього року потягло мене в бік Болгарії, де я побувала в 1987 році. Написала тоді кілька «болгарських» віршів – спогадів, запам'ятала нестінарські танці. Згодом захопилась перекладами з болгарської поезії. Підготувала збірку їх, прийшла за допомогою в болгарську організацію «Нашите хора», якою чотири роки керує Сергій Осадчий. Мій проект підтримали і я вступила в цю громадську організацію, бо громадську роботу люблю змалку. Адже, що може бути приємнішим, ніж відчуття потрібності іншим людям? Щонеділі ми збираємось у невеличкому офісі, де є бібліотека, виставка національної символіки та костюмів, інші наочні матеріали, навіть піаніно і гітара. У моєму оточенні з'являються нові цікаві люди: педагог, юрист, художник–модель'єр, художник–чеканник, підприємці, бібліотекарі, музиканти, дизайнери, та інші...

Майже всі мають болгарське пракоріння або пробують його відродити. Хочуть вивчати історію Болгарії, мову, пісні, готуються на батьківщину предків – на Балкани, куди багато туристів відправляються щоліта на два тижні за спецпроектами, які передбачають вивчення болгарської мови, історії, культури, релігії, архітектури. Я вже теж озброїлася двома словниками та двома антологіями болгарської поезії в українських та російських перекладах. Прочитала фантастику болгарина П. Вежинова, книгу про Болгарію нашого славетного земляка, поета–лауреата Шевченківської премії Украї-

ни – мого наставника Володимира Базилевського, брошуру Івана Гуржоса про поселення болгар у нашій області, видану за ініціативи й кошти громадської організації «Нашите хор» – «Записки з історії Вільшанських болгар», болгарські туристичні журнали, книги, газети й брошури про Болгарію, в тому числі і Всеукраїнську газету «Роден край».

Не раз бувала у Вільшанському районі, де компактно проживають асимільовані нащадки болгарських переселенців, де є давня болгарська організація «Алфатар» і ансамбль «Гуденки», а тепер і Вільшанська районна організація болгар «Нашите хора». У Вільшанці, минулого року райбібліотеці присвоєно ім'я відомої болгарської перекладачки Лідії Горячко на честь її сторіччя з дня її народження. Тут в районних і сільських бібліотеках у пошані болгарська культура й традиції, працюють різні клуби за інтересами. У мріях наших бардів і поетів заснувати, можливо, й міжнародний фестиваль авторської пісні та поезії у Вільшанці, де б слово і пісня звучали різними мовами, а дружба об'єднувала і надихала митців.

Поки ж що першим кроком до цієї мрії стало створення Кіровоградського обласного клубу авторської поезії та пісні «Байгород» (назва за оповіданням Ю. Яновського), який збирає глядачів і слухачів у обласному художньому музеї – спасибі йому за надання чудової зали. Очолив клуб викладач технічного університету Віктор Холявко. Девізом клубу стали слова:

*«Співаймо і читаймо ніч і день!
Хай Україна квітне від пісень.
«Нашите хора» й «Байгород» віднині
єднають всіх, хто вболіває за Вкраїну.*

В клубі є представники Національної спілки письменників України, літературно – мистецького клубу «Євшан», твор-

чого об'єднання «Парус» і болгарської общини. На кожному зібранні плануємо краплявати до української і болгарську тематику. На першому зібранні «Байгорода», яке ми присвятили Дню Соборності України, звучало дві мови. А приклад дружби і толерантності до інших мов і культур подала болгарка Земфіра Штерева, художник-модельєр театрального костюма і вишивальниця, яка представила виставку національного болгарського костюму, часточку свого творчого доробку. Вона читала і співала трьома мовами.

Поки що в клубі переважає пісня, але поети з п'яти творчих організацій постараяться, щоб поезія і пісня зробили наш «Байгород» двокрилим. Тож, уже спільно провели три презентації національно-патріотичної збірки поезії Володимира Яремчука «На вишневім березні»: у літоб'єднанні «Степ», де була і болгарська делегація разом з міні-виставкою З. Штеревої. Повторили презентацію у будинку вчителя, у творчому об'єднанні «Парус», де прозвучали і пісні В.Холявкоа на вірші В. Яремчука та українські народні та авторські пісні А. Чечеля. Перед цим В. Яремчук гастролював у Карпатах – з українською різдвяною програмою.

Брали участь у двох презентаціях російськомовної збірки віршів «Чаепитие с закатом» нашої колежанки Тетяни Березняк. Її поезія проникнута болгарськими ліричними мотивами, адже першим коханням поетеси був болгарин. Відбулись вони в міському літературно-меморіальному музеї І. Тобілевича та в обласній науковій бібліотеці ім.Д.Чижевського. Там же готується презентація вже згадуваної книжки В. Яремчука та книги статей А. Корінь про українських, болгарських та російських письменників. За цю співпрацю дуже вдячні директору – Олені Гаращенко, заслуженому працівнику культури України, яка очолює ще й дві великі обласні громадські організації: Бібліотечну Асоціацію та інформаційну службу з питань жіноцтва. Завдяки цьому бібліотека має широкі між-

народні зв'язки та співробітництво – через різні проекти та гранти. Дружимо і готуємо літературно – музичну композицію на відкриття виставки заслуженого художника України А. Надеждіна в Обласному будинку народної творчості, де з повагою до нас ставиться В.Пращур – заслужений працівник культури України.

Готуємось до відзначення Всесвітніх днів: рідної мови (у лютому), та поезії (у березні). Останній проведемо у Добро-величківському районі, де проживає багатонаціональне населення. Налагоджуємо контакти з бібліотеками й музеями, де «байгородці» є і будуть, надіюсь, бажаними гостями. Підтримуємо зв'язки з навчальними закладами. Серед перших надає нам допомогу машинобудівний коледж, загальноосвітні школи №№ 14, 22, 32, 35, університет «Україна», обласний інститут післядипломної освіти вчителів ім. В. Сухомлинського, Кіровоградська льотна Академія національного авіаційного Університету.

В перспективі община ставить завдання ініціювати створення Православного храму «Кирила і Мефодія», болгарських недільних шкіл, народної бібліотеки, музею болгаристики і Центру культур національних меншин, створення у Вільшанці філії Піщанобрідського аграрного ліцею. Спасибі і нашим партнерам – інформспонсорам: газетам «Народне слово», «Наше місто», «Кіровоградська правда», «Роден край», клубу «Перевесло», обласній бібліотеці ім. О.М.Бойченка. Надіємось, нас зрозуміють і підтримають у наших добрих намірах на співдружність народів. Хіба не це потрібно, коли в країні вже йде війна, ллється кров через непорозуміння, в т.ч. і через національні проблеми.

**«Роден край», 15.02.2015,
(скорочено)**

«Єднаймося!» – гасло на віки

Як і рідну мову, рідну історію ми вивчаємо все життя, дошукуючись правди про наших пращурів. У червні цього року я в складі делегації болгарської общини «Нашите хора», до якої вступила недавно, вперше взяла участь у широкомасштабній події, пов'язаній з історією України та Болгарії. Уперше дізналась, що на Полтавщині в с. Мала Перещепина Ново – Санжарського району є місце щорічного паломництва болгар – могила Кана Кубрата, який правив у VII ст. нашої ери Великою Болгарією, ранньо– феодальним державно–політичним об'єднанням, до якого входили сучасні українські землі.

У 1912 році хлопчики–пастушки випадково натрапили у піщаних пагорбах на величезний скарб, що став відомий, як Перещепинський. Це було 75 кг золотих і срібних предметів. Скарб вважається найбагатшим серед скарбів раннього середньовіччя у Європі. Більше століття він зберігається в Ермітажі. Відтоді у різних дослідженнях вчені прийшли до висновку, що цей скарб із поховання Кана Кубрата. Тепер нащадки-болгари, які живуть давно в Україні, спорудили на цьому місці пам'ятник Кубрату, де викарбовано його Заповіт, дуже нині актуальний.

«В єднанні – сила» – кожного року, починаючи з 2001 року, проходять Собори нащадків Кубрата, що організовані Конгресом болгар та Всеукраїнською болгарською газетою «Роден край».

Цього сонячного червневого дня зібрались делегації із багатьох областей України, де компактно проживають Болгари, та з Києва і з Софії. Кіровоградщину представляли дві делегації – обласну «Нашите хора» і одноіменну Вільшанську, під керівництвом С. Осадчого та С. Опрі.

До них, крім болгар, входили українці, яких цікавить болгаристика, люди різних професій: викладач, пілот – бард, моряк, працівники сфери побуту й торгівлі, директор Новоукраїнського музею М.Гаращенко, самодіяльні майстри: В.Залізник, С.Піскова (с. Нова Прага), які представили свою творчість на імпровізованих виставках у меморіальному комплексі, в сосновому лісі, де на кургані всі поклали квіти до пам'ятника Кубрату і провели мітинг-концерт, де звучали тримовні промови, вірші і й пісні.

Тут були і депутати ВР, серед яких М. Габор, ті, хто фінансував й відновлює цю споруду, і місцеві представники влади, які стрічали гостей хлібом–сіллю та піснями.

Вела свято, що тривало два дні, Дора Костова, людина, яку всі люблять і поважають за патріотизм і ініціативу, мудрість і уміння виконувати кубратівський Заповіт – об'єднувати людей на добрі справи. З її ініціативи відбувся і круглий стіл у вигляді науково–практичної конференції, де з доповідями виступили відомі полтавські історики, працівники консульства Болгарії в Україні та керівники і члени делегацій, ділячись досвідом, ставлячи проблеми.

Запам'ятається нам і товариський футбольний матч на кубок Кубрата: збірна гостей проти місцевих спортсменів; музей болгарсько – української дружби (якому тут – же створений фонд надав благодійну допомогу) і концерт, де світилися бард В. Молчанов і поет, перекладач та продюсер ансамблю «Изюмки» з Дніпропетровська – В. Стафидов.

Я представляла учасникам зібрання макет першої українсько – болгарської книги лірики та публіцистики. Перед очима – трояндові вулиці м. Нові Санжари, схожі на болгарські, соснові ліси, квітучі луки і красені Дніпро та Ворскла. А ще – десятки цікавих нових знайомств, усмішок, обіймів і національний болгарський танець «хоро», який вчилися танцюва-

ти і ми. Запам'ятали: в єднанні сила і шлях до миру і спільних добрих справ. Так вчив наш спільний предок Кубрат.

Книги про спільну історію Болгарії і України, вироби майстрів, газета «Роден край», вази місцевих виробників з полтавської глини – залишилися на пам'ять гостям та господарям.

???????

Спасибі, «Роден край» і Болгаріє!

*«Багато я щодня строю планів про ту болгарську подорож, але всі вони поки що вельми фантастичні..
Якби тільки то від мене залежало, то я б уже давно з Одеси стругнула в Болгарію...»*

Леся Українка
(з листа до М..Драгоманова, 1890р.)

*«Якщо на світі може бути рай,
Де і в грозу людська душа безхмарна, -
Чарівнішого місця не шукай:
Це: Варна»*

Ніна Гнатюк

У серпні 2015р. Болгарія вдруге в моєму житті озвалась до мене і зазвучала музикою красивих слов'янських імен.

14 серпня наша група українських болгар і болгаролюбців, як означила нас керівник Дора Костова, виїхала з Одеси на Варну автобусом турфірми «Алтарісс». Нас, семеро кіровоградців, членів обласної організації «Нашите хора» та просто

болгаролюбців: доцент Національного технічного університету, кандидат технічних наук Віктор Холявко, він же – керівник і організатор клубу авторської поезії та пісні «Байгород» – разом із 10-річним сином та з гітарою. Ще один бард, як і перший – лауреат різних фестивалів, який давно гастролює з гітарою по Європі, колишній льотчик Володимир Молчанов – з дружиною-бухгалтером і гітарою, підприємець Андрій Білошапка та працівник управління статистики Олена Мазур, ну і я.

Приїхали ми, благополучно подолавши кордони й митниці України, чудовими дорогами Молдови, Румунії та Болгарії, вранці 15 серпня у красиве місто-порт – окружний центр вранці, пробувши в дорозі 20 годин. Розселились по 2-3чол., і почали нове – болгарське життя.

Було воно чимось у всіх схоже: щоденно – дві пари лекцій болгарською мовою (із вкрапленням зрідка російської), походи і поїздки на Чорне море, – кому що дозволяли кишені, ноги і здоров'я, бо клімат і рельєф тут – гірсько-морський.

Одразу перейшли на європейський стиль харчування (Болгарія вже сім років – у Євросоюзі) – обіди лише з однієї страви (правда, щоразу – іншої) і то – порція по-габровськи скромна. А більшість, як справжні студенти, приїхали, «озброєні» посудом і кип'ятильниками. Благо, болгарський теперішній гуртожиток відрізняється від колишніх наших. Тут – у кожній кімнаті душ, гаряча вода – постійно, туалет.

Вразило одразу і сподобалось середовище: багато зелені поміж висотними будинками і 2-3 поверховими котеджами та віллами варненців. Архітектура надзвичайно красива, розмаїта й винахідлива. Але нас всіх дивувало, як то болгари примудряються на скелях над обривами й байраками будувати такі чудеса?! Моя уява підказувала, що їх просто з неба опускають готові, ці «ластів'ячі гнізда».

Вразив інформаційно-культурний центр для туристів, якими Болгарія і Варна кишать. Звідси я зразу понесла з кілограм безкоштовної рекламної продукції, дякуючи якій і пізнавала болгаристику. Цей центр та інтенсивність культурно-масової роботи та її розмаїття – то гарний приклад болгар. Наприклад, у буклеті «Варненський молодіжний фестиваль», куди є вільний доступ у всі місця: міська галерея «Борис Георгієв», Скейт Клуб, обсерваторія «Николай Коперник», Морське казино і сцена Раковина, Пантеон, захоплює різножанровими заходами. Виступають театри, музиканти, літератори, спортсмени, танцюристи, експонуються художні виставки і відбуваються майстер-класи у всіх жанрах, в т.ч. із засвоєння азів бізнесу та новітніх інформаційних технологій. За чотири дні тут відбулось 258 заходів. І я зрозуміла, чому Варна не раз виборювала звання «Міжнародна столиця культури й туризму». Там і сьогодні вже скрізь бачили напис VARNA – 2017. Це дата чергового міжнародного молодіжного форуму, який зарані збиратиме учасників.

Я побувала на згадуваному фестивалі, де зустрілася з молодими поетами й журналістами у градській галереї «Борис Георгієв». Майстер-клас вів молодий поет і драматург Мирослав Христов, звичайно, болгарською мовою.

Раніше, при СРСР, болгари вивчали російську, але тепер її знають лише окремі ветерани. Тому мій виступ перекладала радіожурналістка із Софії Яна. До речі, сподобалась мистецька несподіванка: зустріч з молододою богемою була на «горищі», де під дерев'яним дахом – чудовий актовий зал, оздоблений живописом і скульптурою.

В цій галереї я відвідала XVIII-ту Міжнародну бієнале – «Книжкова графіка ХХІ століття». Сподобалась графіка Хорватії, Чорногорії, Болгарії, Японії, Індонезії.

Та хіба все розкажеш про ці казкові варненські два тижні? Я щодня поповнювала щоденник «Болгарський серпень» публіцистикою, віршами, піснями та перекладами. На все це надихали українські і тутешні болгари, екскурсії, пісні і фольклор.

Мріяла зустрітись з відомою болгарською поетесою та перекладачкою Елкою Няголовою. Вона ж – видавець і головний редактор журналу «Знаци» та Президент Міжнародного поетичного фестивалю «Слов'янські обійми», який щороку проходить у Варні в травні, в дні слов'янської писемності, присвячені Кирилу і Мефодію. (Журнал я читала ще в Кіровограді в бібліотеці общини «Нашите хора», а українські переклади поезії Е.Няголової, здійснені Т. і С.Дзюбами – у журналі «Всесвіт». Та у відповідь на мою електронку вона відповіла, що буде у Варні тільки у вересні. Тож через професора А.Аліп'єву я передала їй свої книги, переклади, сувеніри і лист, в якому запропонувала співдружність.

Свої книги і переклади я подарувала також варненській окружній бібліотеці «Петко Славейков».

До речі, мені везло на цікаві знайомства з болгарами, які, як і я, люблять поезію. Педагог Лілія Тодорова подарували мені двотомник Петі Дубарової, куди ввійшли її поезія та проза, написані в 11 – 17 років, після чого дівчинка трагічно загинула. Саме з Л.Тодоровою я побувала на міжнародному кінофестивалі «Любов – це божевілля». То була додаткова нагода для вивчення іноземних мов: російські фільми супроводжувались болгарськими та англійськими титрами. З нею ж ми говорили російською про культуру і літературу, історію наших країн. Вона, як і більшість болгар, знає і пишається своїм родоводом, де були і є священики, юристи, педагоги, медики, письменники, представники влади. Сама Лілія – справжня аристократка, вчилась у Парижі, в Сор-

бонні. Викладач французької мови, вона розповіла мені про «Союз болгарських письменників» і про літературні ЗМІ – 2 газети й журнал. Навіть виявилось, що вона дружить з родиною Е.Няголові та їхньою мамою Марією – активною громадською діячкою. Ми побачили виставку картин, організовану Марією Пешторовою у приміщенні Общини. Там теж я побувала на фестивалі болгарського кіно та зустрілась із заслуженою артисткою Болгарії І.Радовою та кінокритиком А.Радичевим.

У результаті нашого знайомства Л.Тодорова стала літконсультантом «Сонячної гойдалки»..

Ще одне неймовірне знайомство. Після захоплюючих годин в Етнографічному та музеї Відродження доля подарувала мені Івана Ніколова Русева, який років 30 не розмовляв російською. Він – завкафедрою Варненського технічного університету, двічі доктор – технічних і хіміко-технологічних наук, експерт ЮНЕСКО з питань екології. А головне, що нас споріднює: він, як і я, – лев за гороскопом, сентиментальний романтик, любитель і знавець поезії, мандрівник в масштабах Європи і Африки. Жив і працював у багатьох державах. Дізнавшись, що я вивчала 10 років німецьку і не користуюсь нею, почав з мене робити «європейку» – читати мені поезію Гете і Гейне в оригіналі. Щоб якось реабілітуватись, я розповіла, що приїхала вивчати болгаристику і показала майбутню книгу. Виявилось, що ми любимо М.Шопкіна, Д.Дебелянова, Д.Дамянова, П.Яворова, І.Давидкова, Петю Дубарову та В.Петрова. Останнього ми пом'янули за чашкою кави, бо 27.08.2015 була річниця його смерті. А далі болгарин повів українку в книжарницю, звідки я вийшла з букетом книг вказаних авторів, подарованих професором.

У мене була одна моя дитяча книжка і коли мій знайомець проговорився, що у нього ще немає онуків, я пообіцяла по-

дарувати цю книжку майбутньому внуку. Назавтра ми ще раз побачились і щасливий професор повідомив, що несподівано приїхав син із Софії на роботу до Варни з невісткою, яка ось-ось подарує дідові онука. Мій автограф був щедрим і компліментарним...

Ще була цікава зустріч з молододою чиновницею в галузі освіти з Шумена – Веселинкою Івановою та педагогом і поетесою Сонею Дяковою.

...Я розповідаю про мої 15 днів у Болгарії, протягом яких мене цікавили храми (їх 6 у Варні та 2 в Несебрі); музеї та заповідні місця, яких там до десятка. Вразив Археологічний музей (є якась схожість з Євпаторійським), де зберігається найстаріше в світі золото, оброблене людиною); музей Відродження, де є цікава експозиція про перші болгарські школи; етнографічний, де я вивчала історію болгарського національного костюма, про який мрію з допомогою нашої художниці Земфіри.

Взагалі вразив «Культурний календар м. Варни – 2015». Цей план з березня по жовтень включає 25! Міжнародних фестивалів у всіх жанрах мистецтва.

Туристична поїздка подарувала цікавих людей: одеситку, викладача музики – Марину Божеску (ми з нею вели концерти в день незалежності України) та Анатолія Лівінського, викладача Одеського аграрного університету (містика: теж лев і теж поет).

Ми з Віктором Холявком та Володимиром Молчановим організували чотири концерти. Так ми презентували наш клуб авторської поезії та пісні «Байгород», співзасновницею якого є організація «Нашите хора».

До дня незалежності України я в своєму номері організувала українсько-болгарську виставку з назвою «І покажем, що ми браття козацького роду».

Наш випускний вечір після вручення сертифікатів кіровоградці і одесити прикрасили поезією, в т.ч. і болгарськими перекладами та романсами, а болгари – болгарським вином і баніцями.

30 серпня наш автобус покинув Варну. Я везла з собою головні скарби: щоденник «Болгарський серпень», 15 перекладів поезії Петі Дубарової і Вані Петкової та українсько-російські коломийки про наше життя і пригоди в Болгарії, а також кіпу болгаристики. Все це довго житиме в душі.
????????????????

Арциз творить архіпелаг дружби

Коли опиняюсь поміж українських болгар, атмосфера і середовище ніби стає просягнутим дружбою, симпатією, любов'ю. Всі радісно вітаються «Добер ден», обнімаються, щиро й нелукаво жартують, тут же щось спільне згадують чи вибудовують гуртові мрії. У відповідь на радість з приводу побачення, я теж починаю зводити нові місточки для зустрічей, наприклад, прислів'я: «Шукаймо брат брата, єднає кожне свято, – це ж заповіт Кубрата»!

Так почалась чергова спільна мандрівка в м. Арциз, що поряд з Одесою, куди ми із керівником болгарської общини «Нашите хора», Сергієм Осадчим прибули вранці. Тут до нас приєдналась Ольга Опря з Вільшанки і наша міні – делегація виявилась єдиною з інших областей України, хто разом з трьома десятками болгар Одещини здійснив поїздку в колишній райцентр Бесарабії, населений колись німцями. По-знайомились з новими людьми, пораділа кільком, з ким влітку з'їздила у м. Варну.

... Останній день жовтня золото-зелено віддзеркалювався в Дністрі, обіймав теплом і піднесеним настроєм, незважаючи, що їхали ми на суботник. Ця призабута традиція, сла-

ва Богу, жива й гуртує болгар і болгаролюбців. Дора Костова, редактор «Роден краю», якій спокій та відпустка тільки сняться, тут же озброїлась радіомікрофоном та ввела нас у курс чудесної події, яку ми мали присвятити святу болгар – Дню Будителя. Виявилось, нас чекає не просто суботник, а болгарська «меджія» (тур.слово) – духовна і фізична місія, по – українськи – толока.

Мета суботника – допомога у зведенні в Арцизі «двійника» колись у V – VI ст.. зруйнованого в столиці Болгарії древнього Храму-базиліки. Її архітектура лірично виструнчилась великою літерою П, «дворик» якої і є Храмом з вічним куполом – небом. А ми – вічний духовний місток між земним і небесним світом.

Отець Геннадій, ініціатор втілення власної мрії та задуму виявився священиком, який вміло поєднує в одній особі ролі служителя Богу, філософа, вченого, поета, романтика (проповідь його дуже метафорична), любителя спорту, захисника знедолених, прораба, менеджера і, навіть, аніматора, бо слухались його ми – чоловік до півтисячі, як діти в садку вихователя, гріючи себе й атмосферу гарячими оплесками. (Вони, на відміну від виступів колишніх компартійних лідерів іноді спалахували і без запрошення). Я раніше була на суботниках, коли зводили невеличкий храм Андрія Первозванного у нас в Кіровограді, навіть збирала по місту і підписи для виділення землі, і благодійні внески на Храм. Але таке високе духовне піднесення, як в Арцизі, відчула вперше в житті, на сьомому його десятку.

Після невеличкого екскурсу у болгарське минуле та екскурсії територією майбутнього Храму (а, можливо, колись майбутнього туристичного комплексу чи місця паломництва на зразок Почаєва) сотні місцевих жителів і приїжджих митєво утворили дружній, різновіковий трудовий колектив,

багатоликий і багатомовний. Я чула українську, болгарську, російську і німецьку, а про незнайомі мови – питала: виявилось, молдавська й гагаузька. Не Бессарабія, а модель Вавилону! Від вагітних жінок, маленьких дітей у колясках (їх мало не в оренду брали для фото!) до тих, що вже бігали, і прагнули «вирвати» лопату з рук батька, та стареньких бабусь з паличками у фартушках поверх пальто чи куртки – всі ніби об'єднались Святим Духом.

Ні непорозумінь, ні конфліктів, ні незадоволення – тільки єдиний порив. Молоді й літні жінки, які озброїлись молотками й кирками, приводили в готовність старі цеглини; інші, носії, як я, підносили цю відроджену цеглу. Третя група – чоловіки, сортували й складували її, четверті – молоді, безстрашні й кваліфіковані вкривали базиліку червоною черепицею, п'яті – візками возили і цеглу, і землю на майбутні газони, які мають утворити клумбу-сонце посеред двору Храму; шості – запасали дрова на зимовий період, сьомі – чи перші – кулінарки – розносили «перекус» поміж працюючих – пиріжки й чай, а головні господині готували в корпусі колишнього дитсадка трапезу на 400 чоловік.

В кінці кожен залишив свій автограф на цеглинці. Радісно збуджені ми заповнили проходи між імпровізованими столами вздовж Храму...

Досі перед очима болгарські баніци, каварна, каша, картопля й бульйон. .

Тостували, віддаючи шану імениннику, організатору й нахненнику суботника та Дню Будителя – «Роден край».

«Роден край», 28.11.2015

Новий осередок «Нашите хора»

На станції Помічна Добровеличківського району на Кіровоградщині ми з Сергієм Осадчим опинилися в День Будителя в три ночі, повертаючись із Арцизу із суботника на будівництві храму. Утворили творчий дует і взялись перекладати пісні Валерія Петрова з болгарської.

А о шостій ранку болгаролюбка й наша приятелька Валентина Кондратенко-Процун разом з чоловіком Валентином – майстром «золоті руки», запросили нас в гості, приславши таксі до с. Олексіївки цього ж району. До сніданку ми додали болгарський хліб і болгарське вино з Бесарабії.

Як завжди, палкою була молитва господині до Пресвятої Богородиці перед багатою трапезою, бо Валя – поетеса і співачка.

Потім оглянули її п'ятисотковий палісадник з басейном, скульптурами й квітами, які зайняли вже й піввулиці – по обидва боки від воріт, одна половина яких – зображення українського прапора (справжній майорить під дахом), а інша – картина самої господині та її друзів – відомих художників Віктора Осипенка і Валерія Давидова. А в старшій хаті – українська світлиця, де милують зір два десятки вишитих рушників, в т.ч. і молдавських, бо Валіна бабуса-молдованка. На одному з них, як в гостьовій книзі, ми залишили автографи, милуючись багатогранними плодами рук господарів: вишитими картинами та виданими книжками з віршів та пісень та меблів ручної роботи господаря.

Далі ми спробували провідати дві місцевих болгарські сім'ї, та їх не виявилось вдома. Сподіваємось, знайомство відбудеться пізніше. Але ж інформація про кіровоградських «будителів», як вогонь, перекинулась на сусідню вулицю – до господи ще одних моїх давніх друзів-болгаролюбців: Ольги та Олександра Усових, захоплених патріотів-інтернаціоналістів. З 1983 року їхні батьки й вони дружать з болгарською

сім'єю Петрани і Георгія Димитрових із Софії. Батько Сашка, Антон Усов, відвідавши Болгарію, присвятив їй вірш:

Здравствуй, Болгария!

Тырново, Шипка и Пловдив с Алёшею.
Здравствуй, Болгария, родина роз!
Низкий поклон тебе, песню хорошую
Шлёт хоровод подмосковных берез.
Дружбы тропинки дорогами стали,
К братству крылатому нас привели.
Розой раскрылись нам звездные дали,
Шепчет природа нам тайны Земли.
Вечен союз наш – Москвы и Софии,
дедов, отцов Завещание – дар.

Ольга Усова колись завідувала в селі бібліотекою і мала хобі – краєзнавство, тому створила разом з однодумцями-односельчанами музейну кімнату села, яку і я приїздила п'ять років тому відкривати. Влітку разом з Оліною донькою – вчителькою Світланою Дмитрієвою, яка пише гарні казки, ми відвідали музей та написали ювілейний репортаж.

А керує музеєм тепер вчителька Катерина Кондратюк, яку ми теж запросили на болгарське свято Будителів (вона саме приїхала з конкурсу, де її талановиті учні – серед переможців).

Родина Усових показала колекцію із 40-річного листування з болгарською сім'єю, з якою подружились колись після турподорожі. Частина сувенірів та дарунків із Софії, які стали реліквіями, зберігається в музеї.

За частуванням я представила Сергія Осадчого з допомогою агітлистівки, яку склала для нього як недавнього кандидата в депутати обласної ради. Прочитала веселі коломийки, написані цього літа у Варні, та переклади поезії Петі Дуба-

рової, зроблені там же, подякувала за багаторічну співпрацю та дружбу з родинами Процунів та Усових і запропонувала вступити до організації «Нашите хора» та передплатити газету «Роден край».

Люди радо відгукнулись, адже ветеранам праці ще хочеться бути корисними суспільству. Подарували ми їм по свіжому «Роден краю», провівши на ходу передплатну кампанію та розхваливши газету (два номери її з нового року передплатили сім'ї Усових та Дмитрієви). А я одержала в дарунок тканину для майбутнього національного болгарського костюма (надіюсь на Земфіру). Олексіївці ж пообіцяли створити в музеї хоч маленький куточок українсько – болгарської дружби. До речі, музей діє при дитсадку, завідувача якого Ірина Радонич теж погодилась співпрацювати з «Нашите хора».

Сашко Усов відвіз нас на вокзал, а господині обдарували мелісовим і калиновим чаєм, який досі нагадує нам про олексіївську гостинність.

Їдучи в Кіровоград, ми з С.Осадчим відчували, що Божа благодать, про яку говорив отець Геннадій в Арцизі на суботнику в Храмі, вже стає в житті віддякою за безкорисливу працю та за заповітом Кубрата єднає людей на добрі діла. Надіємось, згодом до них приєднаються і кілька родин українських болгар, які тут проживають.

Надихнувшись зустрічами з болгарками Валентина Кондратенко-Процун присвятила вірш Веселину Сотірову із Софії:

Веселин – то від веселиків,
А веселики – журавлики.
Я прощаюсь без істерики,
Я прощаюсь без лукавинки.
Журавля торкнулось ангелом,
Наче дух пройдешніх аріїв,

Кінострічкою із Врангелем
 Й полетіло на Болгарію.
 І очима виноградними
 Темними, як ночі Варнині,
 Приголубило принадливо
 Спогади про сина мамині.
 Лише мить у серці скраєчку
 Гостював з Балкан лелеченько!
 Теплим подихом повіяло
 І вервечкою з'єднало нас,
 І минувшина завіяла
 Не засипле час доленосний
 Потекло тепло по тілу,
 Як ракії цівка тепла,
 І душа, що кам'янюка,
 Враз від холоду відтерпла.

«Роден край», 12.12.2015

Жива болгарська книга збирає читачів і туристів

Ви можете уявити собі свято, на якому шість поверхів сучасної установи протягом шести вечірньо-нічних годин заповнених людьми, яких близько тисячі і всі чимось захоплено зайняті? Напружтесь і спробуйте. А ті, хто бував в ОУНБ ім. Д.І.Чижевського як користувач або учасник свята «Щедрий вечір у бібліотеці» цілий рік розказують про цей кіровоградський ярмарок різдвяних розваг. І наступного року приведуть вервечку нових друзів. Вже вчетверте провели бібліотекарі це свято на Василя і Маланку.

Цього року вперше долучилась до свята і болгарська община «Нашите хора» згідно з договором про партнерську співдружність. Запрошення ми із Земфірою, можна сказати, заробили. Бо після моїх захоплених розповідей про мину-

лоричну поїздку в Болгарію, директор бібліотеки, яка теж із сім'єю відвідала її, Олена Гаращенко запросила мене виступити з повідомленням про поїздку та мої літературні спроби причаститися до болгарської поезії. Бо колеги вже кілька років знають про це захоплення та добирають мені відповідну літературу. Особливо ж надихають подаровані болгарськими друзями у Варні книги з найкращих «книжарниць»: П.К.Яворов «Не бой се ела»; Дамян П.Дамянов «До себе си ме вознеси»; книги В.Москаленка та В.Захаржевської про українсько-болгарські літературні та наукові зв'язки XIX-XX ст. Читаю і усвідомлюю: те, що ми зараз робимо – початок історії українсько-болгарських взаємин у XX ст.

На «Щедрий вечір» бібліотека запросила відому болгарську художницю Земфіру Штереву, як живу ілюстрацію до моєї розповіді про болгарську культуру, літературу і мистецтво. Аудиторія була задоволена і ми теж тією душевною тепловіддачею, яка струмувала в залі. Молоді дівчата після виступу влаштували фотосесію у болгарських, російських і українських костюмах, виготовлених Земфірою, в супроводі пісень і танців, під час яких вона відпочиває від роботи.

Ми за гороскопом – обидві левиці, тому жіночки світські, любимо ділитись з людьми своїми душевними запасами добра. На нього особливо багата 83-річна болгарка з юною душею, яка не приховує свого віку, а радіє Божій благодаті, що дарує їй натхнення й працездатність.

В залі для нашого заходу «Жива книга» бібліотекарі оформили розкішну виставку болгарсько-українсько-російської літератури про минуле та сучасне життя Болгарії. Ми познайомились з науково-популярними статтями про болгарських переселенців у Вільшанці на Кіровоградщині, зі статтями Г.Нудьги й інших літературознавців та істориків і культурологів, про дружбу і співпрацю слов'янських народів. А з ту-

ристичного журналу дивилися в зал уже двічі бачені мною болгарські пам'ятні місця. (Книгу ж Д.Динєва та К.Мишева «Болгарія» продовжую читати вдома).

...На зустріч із «Живою книгою» завітало чоловік 30 – 40 різного віку. Серед них і наші друзі – болгари Віталій Ламбант (інженер-електрик у бібліотеці та співак у ансамблі духовної музики) та наш керівник Сергій Осадчий, вже після підйшов і керівник клубу «Байгород», теж член «Нашите хора» В.Холявко. Ми й Сергія запросили зробити передмову до книги «А ви бували в Болгарії? Поїхали!», яка поки що живе тільки в нашій уяві. Він, як завжди, пристрасно повідав про те, як у Болгарії святкують новорічні свята і про те, які світові відкриття зробили болгари (в т.ч. і перший комп'ютер!), а також про діяльність болгар в Україні й на Кіровоградщині, зокрема в «Нашите хора». Потім «літала», демонструючи свою багатогранну творчість, Земфіра: зроблені нею костюми та панно – болгарські, українські й російські -, вірші молитви й пісні – і все трьома мовами, чим полонила публіку від малого й до старого. А коли в молитві здіймала до неба руки, то рукава болгарської вишиванки, створені у вигляді тюльпанових пелюсток, здавалось, ось – ось піднімуть високласну художницю над землею.

Як і кожного разу, коли ми із Земфірою виступаємо і коли я читаю свої вірші та В.Стафідова, присвячені її долі та мистецтву, тут же експромтом спалахує фотосесія – з нами, в національних вбраннях та з приміркою тих, які створила болгарка. Вже п'ять своїх робіт подарувала мені Земфіра. Тому і я їй вручила різдвяну вечерю і зв'язала теплі шкарпетки, додавши свою книгу, а болгарським друзям – колядку:

Коляд, коляд, коляда, «Роден край» нас вигляда!
Ми прийшли колядувати, щедрувати й посівати,
Щастя й долі всім бажати! Щоб здорові ви були,
Щоб у мирі всі жили! Щоб співали й танцювали,

і писали, і читали, хоч мачинку в день добра
всім творити нам пора! Щоб Україна нас любила
і Болгарія гостила, щоб при сонці й при зорі,-
всі були ми – друзарі. Всім – Надій, Любові й Віри,
довголіття, як в Земфіри. Будьте, як кутя багаті.
Хай добро ведеться в хаті. Щоб народні депутати
не лише про власний рот, а щоб дбали про народ!

**«Роден край», 20.02.2016
(скорочено)**

Життя моє – пісенна вишиванка

(Портрет болгарської художниці Земфіри Штерєвої)

Земфіра Іванівна Штерєва, відома в Україні, Росії та в Болгарії художниця, народилася 1 серпня 1932 року в селі Інзівка Приморського району Запорізької області, в інтернаціональній сім'ї: мати – німкеня, батько – болгарин, а зараз другий рік живе в Кіровограді.

Ця древня праболгарська земля черпає силу від праматері Болгарії і української Таврії, даруючи їй своїй талановитій доньці. Земфіра вважає, що все добре в ній – від батька Івана Івановича Штерєва та його батьків. Двічі за життя він був репресований за те, що був «занадто розумним» болгариним. Він працював головним бухгалтером на Братській ГЕС. Розробив систему бухгалтерського обліку, якою ми користуємось тепер у комп'ютері. Залишив після себе рукописи й книги, де відобразив свій цікавий родовід. Ще Земфіра вважає, що Бог через прадіда Станко передав їй «доброти трудолюбства до мистецтва», яке вона полюбила змалечку. Довге творче життя її іде в ногу з батьковим заповітом: «Донечко, живи так, щоб кожен день дарувала людям хоч мачинку добра.» Вона закінчила Дніпропетровське художнє училище і почала на кожному кроці сіяти «мачинки добра» – розумне, добре й

вічне – тепло й добро своєї сонячно-усміхненої душі. Стала художником-педагогом і художником-модельєром. Працювала викладачем образотворчого мистецтва в містах Бердянську та Запоріжжі, в педагогічному інституті, в технічному училищі та в студії вишивки в Будинку народної творчості. Вчила молодь і вчилась сама, вивчаючи тонкощі створення театральних, концертних, сценічних костюмів. Тобто, все, що виходило з-під її рук «золотошвейки», не вряди-годи потрапляло на виставки, а завжди було в центрі уваги глядачів і сприяло успіху артистів.

Далі творча доля занесла її з півдня України в Заполяр'я – у Мурманськ, де запропонували їй відкрити ательє театральних костюмів. Робота виявила широту її душі й таланту, захопила так, що їхала на три роки, а попрацювала всі десять, вдягаючи артистів-росіян, а також представників малих народностей – саамів. Саме за цю роботу на огляді самодіяльності народів півночі в Москві на Всесоюзній виставці досягнень народного господарства Земфіра Штерева отримала високу нагороду – Золоту медаль, яку подарувала місту Коле Мурманської області.

Але захворів батько і довелось повертатись в Україну, де продовжила працювати, віддавши улюбленій роботі все життя : 49 років трудового стажу, з яких 9 – віддано педагогічній діяльності, а 40 – творчості, яку продовжує і в свої 83 роки.

Ощасливила своєю творчістю і Дніпропетровськ, де жила в родині поета і перекладача болгарина Володимира Стафідова, а зараз живе і творить в Кіровограді. Її роботи є в приватних колекціях, музеях, філармоніях, самодіяльних колективах, громадських організаціях болгар, в Кіровограді, Києві, Одесі, Дніпропетровську, Запоріжжі, Токмаку, Василівці, Мелітополі, на Полтавщині, у Тернополі, Мурманську, Североморську, Ленінграді, Кандалакші, Канаді, Індії, Болга-

рії. Це болгарський етнограф, за який має подяку від Дирекції інституту-музею при Болгарській АН у Софії, українські, російські та інших народів національні костюми, панно, знамена, інша національна символіка, які «трудяться» в хорах ансамблів пісні і танцю або служать експонатами. Але творчій натурі Земфіри Штеревої було тісно в рамках лише одного жанру – декоративно-ужиткового мистецтва. З дитинства вона любила й знала пісні різних народів, співаючи їх болгарською, українською, російською, єврейською, татарською мовами. Тож стала активісткою болгарських общин у Запоріжжі – фольклорному ансамблі «Родніна» (однойменним з общиною), яким керував Богдан Дузбенев, а костюми створила вона. Так злились дві її головні любові – музика й образотворче мистецтво. А ще вона виконує і танці народів світу, – недарма ж її ім'я означає дорогоцінний камінь «сапфір». Бо вона скрізь сіє серед кращих активістів – у громадських радах, на святах рідної мови. Десятки виставок її робіт («яких, мабуть, мільйон», – сміється Земфіра) з успіхом відбуваються в закладах культури та освіти в різних містах, а також зустрічі з нею, як з художницею та співачкою, чие мистецтво несе людям радість і добро. Сприяють цьому Дніпропетровська община болгар «Рідний дім» (заступник голови – В. Стафідов) та Кіровоградська «Наші люди» (голова С. Осадчий).

Про її високопатріотичну, яскраво-національну творчість, про неї саму як людину й митця не раз писали українські, російські й болгарські видання. Вона, живучи й творячи в Україні, ніби «вишиває» мости дружби між народами, зміцнюючи мир, вивчаючи й цінуючи та пропагуючи мистецтво різних народів, але в першу чергу її любов належить Болгарії. Чимало й відомих громадських діячів-болгар сьогодні є живими моделями, радує очі її костюмами: С. Осадчий, О. Апічонок, В. Стафідов. Для своїх молодших друзів вона – втілення любові й доброти, щедрості й милосердя, ширості й поваги.

За вагомий внесок у збереження «самобутньої культури болгарського народу на теренах України» – так варіюються оцінки її праці у грамотах і подяках від влади та громадських організацій. Поети їй присвячують вірші. Ось вірш В. Стафідова у моєму перекладі «Шиє Земфіра»:

Шиє Земфіра

Шиє щось там знов Земфіра,
 ненька рідная моя,
 В квітах спить її квартира,
 сплять дерева і земля.
 А вона не відірветься,
 синім полум'ям горить.
 Творчим акт оцей зоветься,
 варто мудрість повторить.
 Доля всяке посилала,
 і легка була, й важка.
 Знай, крутилась, пізнавала...
 з жорен мчить життя ріка.
 Їй мистецтво – друге щастя –
 все стібками прикрашать!
 Серце й душу в нього вкласти, –
 будуть люди поважать.
 І вона його пізнала –
 в голод й люті холоди
 І хвали було немало,
 і хули, ну, як завжди.
 Крізь життя, немов крізь хащі,
 за стібком біжить стібок.
 І любуйтеся! – ось найкращий
 від Земфіри фартушок!
 Я в сорочці, як не вискну,

сила в тисячу сердець!
Щоб я був ну, не навмисне,
а на ділі – молодець!

Має звання «Людина року» (2008), їздить з нами на творчі гастролі в Одесу, Дніпропетровськ, Полтавщину. Багато років її запрошують на роботу художником-модельєром в ансамбль танцю в Канаду. Ми віримо, що скоро проведжатимемо Земфіру Іванівну Штереву в Канаду.

«Народне слово», 2016, 312 березня

«Байгород» і «Нашите хора» – дві притоки однієї ріки – Дружби.

Коли я вручала знайомій запрошення на ювілейний концерт клубу авторської пісні та поезії «Байгород», вона поцікавилась: «А що це?» Відповіла те, з чого починаємо кожен виступ, які відбуваються серед безплідних поки що дискусій на тему: «Як називатися Кіровограду?». «Байгород» – так назвав наше місто земляк-класик Ю. Яновський, написавши у 1927 році однойменну повість про історичні події в Єлисаветграді у 1918 році. Отже, слововитвору «Байгород» скоро століття і воно – неповторне. З моєї ініціативи поети, співаки, композитори й музиканти й погодились стати «байгородцями». Кажуть люди, що «Байгород» успішно виступає вже рік у нашому місті, в області та й у Болгарії минулого року. А оскільки нашим партнером стала болгарська община (яка створена в грудні, а ми – в січні), то й подвійний ювілей ми відзначили разом – у залі та на сцені обласного академічного театру ляльок. Адже й ми ще – «діти»: нам лише 1 рік та 5 років. Сердечна подяка за гостинність директору лялькового театру, заслуженому працівникові культури Григорію Педьку.

Найголовніше багатство для творців – це слухачі й глядачі. За рік у нас з'явилося їх до сотні. Дві з половиною години концерт тривав у теплій, тричі вітальній атмосфері, бо в цей день ще й у співзасновника й керівника клубу Віктора Холявка був день народження. А всі разом ми ж стояли (втретє!) на порозі Нового року, тепер за місячно-китайським календарем. Іменинник не шкодував добрих слів подяки за рік співтворчості колегам і слухачам, а ми – його ж салом та по його ж губах – теж хвалили й дякували. Я в жанрі колядки, даруючи книгу поезії для майбутніх пісень і слоника на щастя:

*Коляд, коляд, коляда! Всі у «Байгород» гайда!
Зроду там не буде горя, де звучить «Нашите хора».
Добър день, болгарські друзі! Всі ми – в дружньому союзі!
(Скоро втретє в колі муз знов в Європу проберусь!)
Перша й п'ята в нас річниця: свято радістю іскриться!
Ми вже вийшли з пелюшок й опинились між ляльок.
Тож, будь ласка, грайте й дійте,
в храмі юних – молодійте!
Старість нас не зачіпає, бо нас дружба всіх єднає.
Хай звучать три й більше мови, хай всі будемо здорові!
Крила хай ростуть для зросту у гостей і «байгородців».
Пісня й слово хай лунає! Всі любіть нас, хто нас знає!*

Традиційно для «Байгорода» я прочитала вірш «Свято» Петко Рочева-Славейкова у моєму перекладі з болгарської. А також, бажаючи керівникам і громадським організаціям довгожителства і нагадавши про лютневий ювілей Лесі Українки, продекламувала і Лесин вірш, «Розбита чарка», натякнувши в т.ч., що «Байгород» та «Нашите хора» вже готові давно розбити чарку на щастя на весіллі В. Холявка.

Вітали нас і артисти, й глядачі, правда, без фанатизму та діамантів. Бард, поет і гуморист, наш симпатик і учасник багатьох свят Олександр Антоненко – член громадської міської ради привіз гарну з Новоукраїнки новину: він ініціював перейменувати у них вулицю Димитрова на Болгарську. А ще він до двох ювілеїв наших освоїв хлібопекарство (додавши його до ще 99-ти своїх захоплень). І подарував іменну хлібину у вигляді колеса, аби ми невпинно рухались, а також продукт давнішого свого захоплення (спільного для болгар та українців) – пляшку Новоукраїнського гумористичного вина «222-й кілометр». На такій красивій відстані знаходиться його Новоукраїнка (міні – Одеска) від Одеси – мами. Гроно гуморесок його ж «випічки» в габровському стилі та жартівлива пісня достойна залу театру ляльок: «Про морського бичка та його неслухняних батьків» – довершили його виступ, серед якого він вдало зіграв «склероз».

Наш улюбленець, камер-група «Далі буде», в складі: Михайла Дігтяренка (баян), Сергія Туза та Валентина Могильного (гітара), Сергія Ткаченка (кахан) як завжди, представили низку чудових пісень на вірші байгордських поетів: Володимира Яремчука, Наталії Бідненко, Миколи Ільїна та інших.

Сам «шеф» – В. Холявко співав пісні про батьківство та синівство, – тема всім завжди дорога, тому й одержала зливу оплесків.

Наш маестро Андрій Шульга (поет, прозаїк, композитор, музикант і співак) порадував новими українськими та російськими піснями, яким світить доля стати, як і попереднім, лауреатами.

Чудову російську поезію подарувала Наталія Шмітке.

Авторську пісню й вірш включила до свого вітання керівник ансамблю «Горицвіт» Ніна Міщан, яка стала разом зі своїм колективом недавно болгаролюбкою. Підтвердила це,

проспівавши болгарські пісні. (Після чого болгари зрозуміли, що треба бути активнішими поруч з такими термоядерними українцями.)

«В один букет з'єднав ти всіх творців,

Як в небі синім ключик журавлів» – так визначила роль «Байгорода» та його керівника аматора Ніна Міщан у своєму вірші-посвяті.

Уперше учасником концерту був дитячий танцювальний ансамбль «Флоренс» (керівник – викладач ДМШ № 4 Валентин Кончаков).

Організатор Дніпропетровських бардівських фестивалів «Співучі вітрила» Олег Попенко з Дніпропетровська був уже третім бардом, який приїхав до нас на гастролі як керівник «Арт-бард клубу» сподобався нам як поет, композитор, музикант і співак. Сольну болгарську пісню виконала зі сцени театру Земфіра Штерева, з чією виставкою костюмів усі присутні перед концертом познайомились у вестибюлі. А одне своє панно вона подарувала керівнику «Байгорода» – як болгарську нагороду за нашу плідну поетично-пісенну дружбу в честь спільного ювілею. А керівник «Нашите хора» Сергій Осадчий, який теж перед ювілеєм ініціював перейменування однієї з вулиць у місті на Болгарську, зі сцени подякував поетам, артистам і нашим фанам за взаємопідтримку та співтворчість. Фуршет, який оформили Ніна Міщан та наша нова болгаролюбка Ірина Андреева пройшов під гаслом барда Булата Окуджави:

*Давайте говорить друг другу комплименты,
ведь это всё любви прекрасные моменты.*

???????????

Свято україно-болгарської дружби

Цього разу свято «Честите Баба Марта» відбулося там, де за легендами колись снідав Григорій Сковорода, – на Холодній горі селища Гірничого, у передмісті Кіровограда. Під час заходу було підписано договір про партнерство з болгарською общиною «Нашите хора», у музеї школи, яка щойно відзначила своє 90 річчя і 20 річчя однієї з кращих в Україні шкільних газет.

У 80-х роках двадцятого століття, коли практикувалось інтернаціональне єднання народів через побратимство міст, наш Кіровоград дружив із Толбухіним, а область – із Толбухінським округом, відбувався обмін делегаціями, туристичні поїздки. Директор школи, кандидат педагогічних наук і відмінник народної освіти Борис Набока на громадських засадах, як зазвичай, сам вів сценарій. Як очільник навчального закладу він дарував жовто-блакитні стрічки всім гостям, серед яких були: майстриня декоративно-прикладного мистецтва Земфіра Штерьова, голова обласної організації болгар «Нашите хора» Сергій Осадчий; экс-начальник української меліорації, заступник міністра водного господарства Віталій Григор'єв; член болгарської спільноти Олена Іванченко, настоятель православної церкви святих Кирила та Мефодія, кандидат філософських наук отець Віталій; екскурсовод-міжнародник, директор туристичного агентства «Мелодія-тур», голова ради працівників туризму, випускник нашої школи Валерій Попов; головний спеціаліст Управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації Сергій Данилов; активний член німецької общини в Кіровограді Едуард Штейнфельд; художник Ростислав Климишин; директор коледжу Валентин Кошоп; голова управління комунікацій з громадськістю Віталій Останній.

Учні, вчителі, батьки, друзі заповнили актову залу, де на сцені були прапори України, Болгарії та Євросоюзу, а також банер організації «Нашите хора» та виставка болгарської літератури, яку я підготувала разом зі шкільним бібліотекарем Зінаїдою Скляренко. Експозиція була присвячена Дню визволення України від османського іга та Дню весна та Всесвітньому дню письменника та дня народження Кирила й Мефодія, про яких розповів у виступі отець Віталій, настоятель храму св. Кирила та Мефодія, кандидат філософських наук, який родом із Одеси.

Прологом зустрічі прозвучали болгарські та українські гімни, які підтримували гості та господарі. Голові «Нашите хора» Сергієві Осадчному вручили коровай на знак співдружності.

Про значення укріплення дружби між народами і роль влади сказав голова управління комунікацій й громадськості обласної державної адміністрації Віталій Останній, за активної участі якого перед цим пройшло в ОДА розширене засідання громадської ради з проблем духовності та співпраці з національними меншинами. Ми були присутні на ньому, виступали і одержали якусь надію на підтримку нацменшин (виділено на цю роботу 90 тис. бюджетних коштів). Я розповіла про спільну книжку, яку готують письменники з Кіровоградської та Дніпропетровської болгарської общини. Дуже вдячна одеським болгарам і «Роден краю», який опублікував текст моєї пісні «Честите баба Марта!».

Коли директор вигукнув «Софія!», то з'ясувалося, що в школі навчаються аж 13 дівчат із таким іменем, і почав вручати їм «мартенічки». Борис Набока встиг нагородити і кращих юних журналістів, і представив нам кращих юних артистів, лауреатів, обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів. Баяністка Ліза Сімакова, випускниця школи, виконала болгарську мелодію, присвячену Дню визволення Болгарії. Як за-

вжди тримовним поетично-пісенним був виступ болгарки-художниці Земфіри Штеревої. Вона подарувала юному учаснику ансамблю «Горицвіт» Андрію Науменку, внуку керівника Ніни Міщан, болгарський кептарик. Діти й дорослі, думаю, довго пам'ятатимуть цей день, який, як сказав священик, розсунув кордони і зробив землю схожою на безкордонне небо...

2016 ?????

«Переклад – акт найвищої дружби»...

(післямова до книги)

Ще зі старших класів школи (знамениті 60-ті роки ХХ століття) ми засвоїли поняття, що література має бути національною й інтернаціональною. Лише через двадцять років після цього засвоєння я зробила перший зарубіжний крок – у Болгарію (1987). Мандрівки в Росію та Білорусію, де два роки жила, тоді не вважались зарубіжними, бо ж ми жили в Радянському Союзі. «Слово о полку Ігоревім» ми вчили тоді., як твір російської літератури. А коли я в 2011 році відвідала в Новгород-Сіверському на Чернігівщині музей цього «Слова», то відчула його... українським.

Читаючи російських класиків, трохи комплексувала, здавалося, що українські не завжди «дотягували» до їх рівня. Гуртом іронізували ми над творами Тичини, бо викладання його творчості було-таки гідним іронії.

Вивчаючи в Харківському інституті культури курси «Література народо ССРСР» та «Зарубежная литература», пропала я в науковій бібліотеці ім. Короленка, відкриваючи нові й нові імена (більше – поетичні, бо вже з дитинства пописувала вірші).

Особливо вразив екзотичний і мудрий роман Расула Гамзатова «Мій Дагестан» – в українському перекладі. Багато ви-

писала з нього афоризмів (як майбутній бібліотекар і бібліограф, з дитинства я вела щоденники читання). Ось один з них: «Орел, який не летить з рідних гір до далеких просторів, – це ще не орел, а скоріше курча. Але й той птах, що з далеких просторів не вертається до рідного гнізда, – теж не орел і навіть не ворона».

Звісно, що до орла було далеко, а от ні курчам, ні вороною бути не хотілось. Тому й люблю літати з рідного гнізда до близьких і далеких просторів. У дитинстві «крилами» в цих польотах були листи від друзів, знайомих реально чи лише в листах. Листоноша мало не на мене працювала, ледь не щодня приносячи листи з Росії, Киргизії, Донбасу, з Трускавця і – єдині зарубіжні – з Болгарії Років десять я листувалася з болгарською дівчинкою Єкатериною Станіловою, Досі мені подобаються болгарські імена й сама Болгарія – з її горами, трояндами, морем, глибиною історії й поезії, з міжнародною столицею гумору – Габрово...

Нарешті, в 1987 та 2015 рр. я побачила: Албену, Варну, Балчик, В.Тирново, Габрово, Пловдив, Шипку, Толбухін, Добруджу. Побачила нестинарські танці й почула, з прикрістю за нас, що болгарський гід Юрій знає більше українських пісень, ніж наша група туристів... Запам'ятала кілька болгарських слів. До того і після чимало читала про Болгарію, бо в обласній науковій бібліотеці імені Н. Крупської (з 1993 року – імені Д. Чижевського) була музейна кімната радянсько-болгарської дружби, створена в час, коли встановлювались взаємозв'язки між містами-побратимами. Кіровоград тоді дружив із Толбухіним.

Після відвідин Болгарії написала кілька віршованих спогадів, які ввійшли в книгу віршів та перекладів «Віку мого день» (2000) і в цю.

У 2010 році вийшла моя перша книга перекладів і переспівів «Стежками століть», яка була відзначена літературною премією імені Є. Маланюка. В ній була і перша болгарська «ластівка» – два переклади віршів Матея Шопкіна «Замулена ніжність» та «Мовчання» (диптих), здійснені в 2009 році за підрядником члена НСПУ О.Кердіваренка, родом з болгарського села Станкувате Вільшанського району на Кіровоградщині. В 2012 році книга з доповненнями була перевидана в Санкт-Петербурзі. Виявилось, згодом, що, не знаючи про це, замахнулась на переклад сучасного поета-академіка, лауреата національної літературної премії, автора безлічі поетичних книг, перекладених багатьма мовами світу, в т.ч. українською – лише М.Сингаївським.

В 2012 році я вивчила двотомник «Болгарская современная поэзия» і вибрала для переспівів українською півсотні віршів. Так народився замисел книги «Сонячна гойдалка».

А ще, пам'ятаючи слова Гете про те, що хто хоче пізнати поета, повинен помандрувати по його країні, хочу втретє відвідати Болгарію.

На жаль, сьогодні в Національній Спільці письменників України все ще нема чіткої системи взаємоперекладів і книговидань. В Радянській Україні у видавництві «Дніпро» виходили україномовні «Бібліотека світової літератури», «Перлини світової лірики», серії «Джерела дружби», «Мудрість народна», двохсоттомна серія «Вершини світового письменства»...

Раніше не було, мабуть, жодної талановитої книжки в жодній з республік Союзу, яка б не була перекладена і видана українською. А тепер? Особливо я колись радо читала в українських перекладах прозу й поезію: Р. Гамзатова, Ю.Марцинківчюса, П.Бровки, М.Ауезова, Ю. Ритхеу, С.

Чіковані, Я. Купали, Ч. Айтматова, В. Лаціса, Е. Межелайтіса, Ю.Смуула, П. Цвірки... Сьогодні ж українські читачі не мають такої можливості. І це дуже прикро, що глобалізація поглинає національні літератури.

Наказав довго жити і щорічник «Сузір'я», який виходив з 1967 року і був майже аналогом російського журналу «Дружба народів». Припинились (чи майже) декади літератури і мистецтва колишніх союзних республік. Чому їх нема тепер на рівні держав?

Чимало в плані видання перекладної літератури робило видавництво «Радянський письменник». Півстоліття тому й українська література була перекладена 44 мовами народів Союзу, особливо – російською.. І українська література цього заслуговувала, пропагуючи ще з 1928 року літератури сусідів. У відповідь у Москві було проведено кілька декад української літератури.

Чи це колись відродиться?

Після прочитаного мною ще студенткою виданого Книжковою палатою УРСР в Харкові бібліографічного покажчика «Співдружність літератур. 1917-1966» – першої ластівки, чи були нові? А такі покажчики потрібні літераторам. Колись існував в Україні інститут книгознавства. Де ви тепер, книгознавці, яких продовжують випускати Харківська академія і Київський університет культури?

Чи складе коли хто-небудь бібліографічний покажчик перекладів іноземними мовами творів українських письменників, яких є багато? Раніше СП СРСР видавала журнал «Советская литература», де практично не було місця літературі українській. Почала було виходити серія «Романи й повісті». Не стало. А її сьогодні все більше могли б читати в світі саме українці-емігранти, кількість яких невпинно, на жаль, збільшується.

Читала, що раніше «Укркнига» вивозила щороку за рубіж майже по півтора мільйона примірників українських книг, Цікаво, а тепер?

Література і політика – близькі чи далекі родичі? Колись Томас Манн писав: «Я гадаю, що ніщо живе не може сьогодні обійти політику. Ухиляння – це теж політика, причому політика, що йде на користь злу».

Одне добре: Україна була єдина з колишніх республік (не відаю, як нині) яка читала і читає, поруч із всесоюзним журналом «Иностранная литература» свій журнал «Всесвіт». Українське мистецтво перекладу бере свої витoki з І. Франка, Л. Українки, П. Грабовського, М. Рильського, П. Тичини, М. Терещенка, М. Зерова, М. Бажана, Б. Гена, Л. Первомайського, В. Мисика, М. Лукаша, Г. Кочура. Переклад – це акт найвищої дружби між письменниками – писав відомий перекладач О.Кундзіч. Це надихає, бо я людина і письменник дружелюбна. Раніш, та й тепер, продовжуються дискусії, ким є перекладач: співавтором, суперником, рабом («Перекладач у прозі – раб, у поезії – суперник», О.Пушкін).

Більшість перекладачів схильна до перекладів класики, а не до перекладів сучасної літератури. Знаю, що півстоліття тому Платон Воронько оголосив групу українських письменників, які встановили братні взаємини з болгарськими письменниками. Чи є продовження, а також чи є взаємообмін письменниками? Як раніш... Колись Дмитро Білоус вивчив болгарську, а болгарський поет Іван Давидков – українську. Хочеться наслідувати кращі приклади наших митців. Мої скромні спроби й намагання подружитися з болгарськими поетами – перед вами.

11.01.2015 Антоніна Корінь

Зміст (доповнити)

Про авторку.....	3
Володимир Яремчук	
Багатолюдні стежки стають дорогами	4
<i>Антоніна Корінь</i>	
Болгарські мотиви	6
Ми в'їхали в село болгарське	7
Ходили, бігли, мчали, як на крилах	7
За нами приїхали.....	8
Албенський ранок. Торжество осонь.....	8
Перша – Болгарія, друга – Венета	8
Честита баба Марта!	9
Про шлях до меценатства	10
Футбол по-болгарськи	11
Аве Марія!	11
Чи є в тобі болгарська кров?	12
Вбачиш: круг прикрасив місяць	12
Якщо холод дме зі сходу.....	12
На Іллю якщо гримить.....	13
В червні – рівнодення літнє.....	13
Жабу вбити – гріх тяжкий	13
Всі-усі любіть вужів.....	13
Знає кожен: ти і я.....	14
Гляньте: в небі білий лет.....	14
Не живіть в біді й тривозі	14
В новосілля славний день	15
В карти й гороскопи давні	15
Якщо це знаєш ти.....	15
Нестінарський танець	15
Казочка про болгарських дельфінів	16
Аз те обичем	17

Ось–ось вже зникне Україна у вікні	18
На болгарському ювілеї	18
Переспіви і переклади класичної і сучасної болгарської поезії	20
Книга	21
<i>Веселин Андреев</i>	
Роздум	21
<i>Божидар Божилов</i>	
Хаос.....	22
Поетичне мистецтво.....	22
<i>Христо Ботев</i>	
Патріот.....	23
<i>Димитр Бояджієв</i>	
Наступить день.....	24
<i>Нікола Вапцаров</i>	
Кочегароінтелігентська.....	24
<i>Іван Вазов</i>	
Два буки.....	25
<i>Дора Габе</i>	
У сутінки закуталосся море.	25
<i>Александр Геров</i>	
Голуби.....	26
Літературне свято	27
<i>Іван Давидков</i>	
Жив-був художник	27
Як я вперше відчув поезію	29
<i>Ліана Даскалова</i>	
Мама	29
Поезія	30
<i>Дамян Дамянов</i>	
Коротка пісня в довгу ніч.....	31
<i>Георгій Джагаров</i>	
Розлука.....	32
<i>Блага Димитрова</i>	

Бути жінкою	32
Батьківщина	32
<i>Добри Жотев</i>	
Майже казка	33
Сповідь.....	34
<i>Младен Ісаєв</i>	
Побачення	35
<i>Крум Кюлявков</i>	
Прощання	36
<i>Павел Матев</i>	
Старий Ейнштейн колись заповідав	36
<i>Димитр Методієв</i>	
Відкриття світу	37
<i>Стоян Михайловський</i>	
Пугач і Світлячок	39
<i>Станка Пенчева</i>	
Освідчення.....	39
<i>Валерій Петров</i>	
Добрі вісті.....	40
Мир	41
Японський фільм.....	42
Каштан-первоцвіт	43
Корінь.....	44
<i>Іван Радоев</i>	
Болгарин.....	45
<i>Асен Разцветников</i>	
Бідний і наївний Дон-Кіхот	45
<i>Богомил Райнов</i>	
Білі вірші (уривок)	46
У вісім літ	47
<i>Никола Ракітін</i>	
Сонячна гойдалка	48
<i>Радон Ралін</i>	

Ведучий жанр	48
Гіркі насолоди	48
<i>Петко Рачев-Славейков</i>	
Передсвято	49
<i>Ліляна Стефанова</i>	
Спалила осінь дуби та клени.....	49
<i>Пирван Стефанов</i>	
Паперовий змій	50
<i>Ангел Тодоров</i>	
Так мало поету треба.....	51
<i>Никола Фурнаджиєв</i>	
Болгарські далі.....	51
<i>Веселин Ханчев</i>	
Перстень	52
<i>Кирил Христов</i>	
Як чудотворно би зіцілились рани	52
<i>Пейо Яворов</i>	
Чарівниця.....	53
<i>Красимир Георгієв</i>	
О нема вже сьогодні вітряків донкіхотських!	53
Епітафія	54
Якщо вбачиш де-небудь дитя у сльозах.....	55
<i>Петя Дубарова</i>	
Зимові канікули	56
Доброта.....	56
Час	57
Віддача.....	58
З дощем	58
До ранку.....	59
Злиття.....	60
Ніч над містом	61
Надріснутими вікнами з небес спустився	61
П'ятнадцятиріччя.....	62

Сніг білий, як постільний простір.....	62
Берези.....	63
Ніч в мантию чорну до себе хова	63
Поїзд	64
Мене торкається сон.....	65
Дитинство	65
Життя – ракета	66
Мій годинник	66
Зірочка	67
Убивство	67
Благородство	69
<i>Володимир Стафідов</i>	
Ага.....	69
Божа роса	70
Болгарський ядерний реактор	71
Ворог	72
За вас, улюблені болгарі!	73
Куртуазія	74
Марнота.....	74
Набридло.....	75
Підсумки	75
Родовід	76
Сліди.....	77
<i>Ваня Петкова</i>	
Свобода.....	77
Жіноча притча	78
Viva, Чілі! (уривок).....	79
<i>Матей Шопкін</i>	
Замулена ніжність.....	80
Мовчання (диптих).....	81
Любов незнана, любов жадана.....	82
Критика. Публіцистика	83

Голос наших другарів	84
МОЛИТВА НА ЧЕСТЬ ЗАХАРІ ІВАНОВА	86
«Кто раскраску прочитает, тот хорошим вырастает!»	90
Правильно посіяне – правильно зросте.....	93
Стараємось бути інтернаціоналістами	96
«Єднаймося!» – гасло на віки	101
Спасибі, «Роден край» і Болгаріє!.....	103
Арциз творить архіпелаг дружби.....	109
Новий осередок «Нашите хора»	112
Жива болгарська книга збирає читачів і туристів	115
Життя моє – пісенна вишиванка	118
«Байгород» і «Нашите хора» – дві притоки однієї ріки – Дружби.....	122
Свято україно-болгарської дружби	126
«Переклад – акт найвищої дружби»... (післямова до книги)	128

АНТОНІНА КОРІНЬ

СОНЯЧНА ГОЙДАЛКА

Вірші. Переспіви та переклади з болгарської,
критика, публіцистика

Технічний редактор Лисенко В.Ф.

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк 20,46.
Облік. видав арк. 15,69. Тираж 300 . Зам. 824.

Видавець і виготовлювач СПД ФО Лисенко В. Ф.
25029, м. Кіровоград, вул. Пацаєва, 14, корп. 1, кв. 101
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3904 від 22.10.2010
тел.: (0522) 322-326

Видавництво ТОВ «КОД»
25009, м. Кіровоград, вул. 50 років Жовтня, 7а, тел./факс (0522) 322-326
Свідоцтво державного комітету інформаційної політики:
серія ДК № 995 від 24.07.2002 року.